

Michał Strzelecki

mgr, ppłk, Jednostka Wojskowa Komandosów

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej

Wprowadzenie

Rosyjska interwencja w Syryjskiej Republice Arabskiej, oficjalnie rozpoczęta 30 września 2015 r., stała się okazją do zaprezentowania światowej opinii publicznej zdolności bojowych rosyjskich sił zbrojnych, przechodzących w ostatnim okresie dynamiczny rozwój. Widzów na całym świecie zapoznano z efektami działania rosyjskiego lotnictwa strategicznego, artylerii raketowej dalekiego zasięgu oraz samolotów i śmigłowców szturmowych, wspierających wysiłki Syryjskiej Armii Arabskiej. Analitycy komentujący oficjalne przekazy rosyjskich mediów opisujących przebieg interwencji zwrócili uwagę na jeszcze jedną nową jakość w rosyjskich siłach zbrojnych – niezwykle efektywne (i efektowne) działania żołnierzy rosyjskich jednostek specjalnego przeznaczenia, a wśród nich przede wszystkim operatorów Sił Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej (SOS MOFR, ros. *Силы специальных операций Министерства Обороны [Минобороны] Российской Федерации – ССО МО РФ*)¹.

Celem autora jest próba przybliżenia polskiemu czytelnikowi historii powstania rosyjskich Sił Operacji Specjalnych, ich zadań, pozycji w Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej oraz płynących z tego wniosków dla polityki bezpieczeństwa RP. Analizując problem autor podejmie próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

¹ SOS MOFR bywają również przedstawiane, zwłaszcza w rosyjskojęzycznej publicystyce, pod nazwą Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (ros. *Силы специальных операций Вооружённых Сил Российской Федерации – ССО ВС РФ*).

1. Jakie były przyczyny powołania w Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej samodzielnego rodzaju wojsk, którego zasadniczym zadaniem jest realizacja operacji specjalnych?
2. Czy Siły Operacji Specjalnych osiągnęły strukturalną dojrzałość, rozumianą jako gotowość do realizacji zadań na rzecz najwyższych szczebli kierowania i dowodzenia Federacji Rosyjskiej?

Szukając odpowiedzi na postawione pytania badawcze autor poddał analizie materiały i artykuły dotyczące Sił Zbrojnych Rosji dostępne w Internecie. Badając historię powstania i dotychczasowej działalności SOS MOFR należy uwzględnić fakt, że większość informacji dotyczących rosyjskich Sił Zbrojnych pochodzi z oficjalnych, rządowych źródeł rosyjskich, zamieszczanych w środkach masowego przekazu, kontrolowanych przez moskiewskie władze, i powinna być traktowana jako element wojny informacyjnej, prowadzonej przez wyspecjalizowane organy sił zbrojnych oraz służb specjalnych Federacji Rosyjskiej. Wśród autorów oficjalnych publikacji dotyczących SOS MOFR wyróżnić można m.in. Aleksieja Michaiłowa, znanego z szeregu artykułów dotyczących rosyjskich sił zbrojnych i resortów siłowych, a w szczególności rosyjskich sił specjalnego przeznaczenia, zamieszczanych w rosyjskojęzycznych czasopismach i portalach internetowych, w tym na portalach internetowych pism „Izwestia” (ros. „Известия”; „Aktualności”) i „Wojenno-promiszlennyj kurier” (ros. „Военно-промышленный курьер”; „Kurier przemysłu obronnego”).

Do nielicznych źródeł wiedzy dotyczącej SOS MOFR, poza oficjalnymi komunikatami prasowymi oraz materiałami filmowymi, należą portale islamskich organizacji terrorystycznych, publikujących m.in. materiały przedstawiające rzeczywiste lub rzekome sukcesy bojowników tych organizacji w walce z „niewiernymi”. W tym charakterze do światowej opinii publicznej dotarły m.in. informacje dotyczące śmierci żołnierzy rosyjskich jednostek specjalnego przeznaczenia walczących w Syrii u boku żołnierzy Syryjskiej Armii Arabskiej, wspierając reżym Baszara al-Asada². Innym, niezależnym od władz w Moskwie, źródłem informacji o zaangażowaniu rosyjskich żołnierzy regularnej armii w konflikty zbrojne, poza terenem Federacji Rosyjskiej, są portale proukraińskich aktywistów, monitorujących udział w walkach na terenie Ukrainy żołnierzy MOFR, np. portal „Inform Napalm”³. Odrzucając ewidentnie propagandowy charakter wszystkich wymienionych wyżej źródeł przekazu należy założyć, że prezentowane w przedmiotowych mediach materiały mogą być podstawą do analizy obrazu nowej elity rosyjskich sił zbrojnych. Dodatkowym źródłem informacji o SOS SZFR mogą być liczne artykuły i blogi dotyczące przedmiotowego tematu, tworzone przez rosyjskich publicystów i zamieszczane w Internecie⁴.

Stosunkowo niewiele wiarygodnych i potwierdzonych informacji na temat powstania i działalności SOS MOFR można znaleźć w angielskojęzycznej publicystyce,

² Zob.: A. Matthews, *ISIS kills five Russian soldiers during fighting in ancient city Palmyra*, Daily Mail, 18.03.2016, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3498615/ISIS-kills-five-Russian-soldiers-fighting-Ancient-Syrian-city-Palmyra.html> [dostęp: 25.03.2017].

³ Zob.: <https://informnapalm.org/ua/> [dostęp: 25.03.2017].

⁴ Zob. np.: *Силы специальных операций | ССО РФ*, 23.12.2015 r., <http://www.milkvkaz.net/2015/12/sily-specialnykh-operacij.html> [dostęp: 06.04.2017] oraz <http://medvezhijugol.ru/viewtopic.php?t=769> [dostęp: 05.04.2017].

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

m.in. Marka Galeotti⁵. Tematyka SOS MOFR wśród publicystów wywodzących się z państw NATO jest stosunkowo mało znana, a w angielskojęzycznych materiałach ich dotyczących znaleźć można wiele nieścisłości; np.: wciąż powszechne jest stosowanie błędnego skrótu KSO⁶ (ros. *КСО – Командование специальных операций – Dowództwo Operacji Specjalnych*), pod którym formacja ta została przedstawiona w jednym z pierwszych artykułów na ich temat opublikowanych w rosyjskich mediach⁷. W Polsce tematyka utworzenia SOS MOFR, a przede wszystkim dowództwa tych sił, poruszana była m.in. przez dr. Michała Wojnowskiego⁸, dr. Kazimierza Kraja⁹ oraz Marcina Gawęde¹⁰.

Powstanie i rozwój SOS SZFR

Aleksiej Michajłow w artykule *Misja wykonalna*, opublikowanym w 2014 roku w piśmie „Wojenno-promyślny kurier”¹¹ stwierdził, że idea powołania Sił Operacji Specjalnych w siłach zbrojnych Federacji Rosyjskiej pojawiła się wkrótce po ich wyłonieniu z rozwiązanej Armii Radzieckiej, w czasie gdy Sztabem Generalnym SZFR kierował generał armii Paweł Graczow (ros. *генерал армии Павел Грачёв*, pełnił obowiązki w latach 1992–1996). Ze względu na katastrofalną sytuację w Armii Rosyjskiej, związaną z spadkiem budżetu oraz wycofaniem jednostek wojskowych z krajów byłego Układu Warszawskiego oraz części obecnie niepodległych republik byłego ZSRR, tego typu kosztowna i awangardowa innowacja nie mogła zostać zrealizowana. Temat został ponownie przywołany w 1999 roku, tuż przed wybuchem II Wojny Czczeńskiej. Według Michajłowa kierownictwo FSB (Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej – FSB FR; ros. *Федеральная служба безопасности Российской Федерации ФСБ РФ*) podjęło wcześniej decyzję, że jej siły, w tym jednostki specjalnego

⁵ Zob.: M. Galeotti, *Russian Security and Paramilitary Forces since 1991*, wydawnictwo Osprey Publishing Ltd. Londyn 2013, *Spetsnaz: Russia's Special Forces*, wydawnictwo Osprey Publishing Ltd. Londyn 2015, *The Modern Russian Army 1992–2016* wydawnictwo Osprey Publishing Ltd. Londyn 2017 oraz *The Three Faces of Russian Spetsnaz in Syria* 21.03.2016 r., <https://warontherocks.com/2016/03/the-three-faces-of-russian-spetsnaz-in-syria/> [dostęp: 22.03.2017].

⁶ Skróć „KSO” stosuje we wszystkich publikacjach M. Galeotti; zob. również: T. Gibbons Neff, *How Russian special forces are shaping the fight in Syria*, „Washington Post” 29.03.2016, https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2016/03/29/how-russian-special-forces-are-shaping-the-fight-in-syria/?utm_term=.afc9a4223ee3 [dostęp: 26.03.2017], *New battlefield video shows how Russia's elite KSO military unit is fighting in Syria*, „Washington Post” 13.12.2016, https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2016/12/13/new-battlefield-video-shows-how-russias-elite-kso-military-unit-is-fighting-in-syria/?utm_term=.7c694016f471 [dostęp: 26.03.2017].

⁷ А. Михайлов, *Генштаб просит Шойгу создать командос*, „Известия” 27.11.2012, <http://izvestia.ru/news/540120> [dostęp: 25.03.2017].

⁸ Zob.: M. Wojnowski, *Koncepcja ‘wojny nowej generacji’ w ujęciu strategów Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 13/15.

⁹ Zob.: K. Kraj, *Rosyjskie siły specjalnego przeznaczenia cz. III*, „Broń i amunicja. Komandosi” 07/2016.

¹⁰ Zob.: M. Gawęda, *Siły Operacji Specjalnych Federacji Rosyjskiej*, „Broń i amunicja. Komandosi” 07/2016.

¹¹ А. Михайлов, *Миссия выполнима*, „Военно-промышленный курьер” 2014, nr 29 (547) z dnia 13.08.2014, <http://www.vpk-news.ru/articles/21391> [dostęp: 07.06.2017].

przeznaczenia, będą od tej pory koncentrować się na realizacji zadań tylko na terenie Federacji Rosyjskiej¹² – w tej sytuacji powołanie Sił Operacji Specjalnych, w ramach Ministerstwa Obrony, wydawało się jeszcze bardziej uzasadnione. Jednak ze względu na fakt, iż źródłem potencjalnych kandydatów do służby w nowych strukturach mieli być zawodowi żołnierze istniejących jednostek SpecNazu GRU – Głównego Zarządu Wywiadu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (ros. *ГРУ – Главное разведывательное управление Генерального штаба Вооружённых Сил Российской Федерации*), które w większości zaangażowane były w operacje na południowym Kaukazie, od realizacji koncepcji ponownie odstąpiono¹³. Bez względu na powyższe ograniczenia dążenie do utworzenia SOS, jako odrębnego rodzaju wojsk sił zbrojnych FR, zaowocowało w 1999 roku powołaniem nowej, w pełni zawodowej jednostki specjalnego przeznaczenia SZFR – Centrum Szkolenia Specjalistów (ros. *Центр подготовки специалистов*), podporządkowanego bezpośrednio szefowi GRU, stacjonującego w miejscowości Sienież¹⁴. Jednostka ta, a zwłaszcza jej sztab, dziesięć lat później stały się podstawą do rozwijania kolejnych etapów formowania Dowództwa Sił Operacji Specjalnych MOFR.

Koncepcja wyodrębnienia Sił Operacji Specjalnych w samodzielny rodzaj sił zbrojnych (lub samodzielny rodzaj wojsk) Federacji Rosyjskiej powróciła w czasie, gdy szefem Sztabu Generalnego SZFR był generał armii Jurii Bałujewski (ros. *генерал армии Юрии Балуйевски*; pełnił obowiązki w latach 14.07.2004–03.08.2008). Według autora artykułu „*Uprzejmi ludzie*” *rodzili się w mękach: historia powołania sił specoperacji Minobrony*, opublikowanego na portalu MK.RU, poraz pierwszy wówczas pojawiła się nazwa „Siły Operacji Specjalnych”, wcześniej projekt funkcjonował pod różnymi określeniami; jednym z nich była „Federalna Służba Operacji Specjalnych” (ros. *Федеральная служба специальных операций*). Współautorem

¹² W publikacjach wielu badaczy można spotkać się z przeciwnym poglądem w kwestii zaangażowania FSB w operacje poza obszarem Federacji Rosyjskiej. To FSB, a nie Służba Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej SWZ FR (ros. *Служба Внешней Разведки Российской Федерации – СВР РФ*) odpowiada za prowadzenie działań wywiadowczych na rzecz FR na terenie WNP i innych krajów byłego ZSRR. Pod koniec 1999 r. w strukturze FSB pojawił się dyrektoriat do spraw tzw. bliskiej zagranicy, którego pracownicy posiadali uprawnienia do prowadzenia działań zagranicznych. Co ciekawe, dopiero w czerwcu 2003 r. do ustawy regulującej działanie FSB wprowadzono poprawkę, umożliwiającą prowadzenie działalności za granicą FR. W działaniach takich mogą uczestniczyć również jednostki specjalnego przeznaczenia FSB. Zob.: M. Minkina, *FSB Gwardia Kremla*, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2016, s. 46, 92–93. Należy pamiętać, że w KGB (i w jego poprzednikach) funkcjonowały (pod różnymi oznaczeniami w zależności od okresu) zarządy/wydziały wywiadu zagranicznego, realizujące na rzecz ZSRR szereg operacji poza granicami kraju. Również jednostki specjalne KGB w czasie Zimnej Wojny wielokrotnie wykorzystywane były do realizacji operacji specjalnych poza terenem ZSRR; np. operacja „Sztorm-333” została zrealizowana w Kabulu w nocy z 27 na 28 grudnia 1979 r. przez jednostkę „Alfa” KGB (obecny Zarząd A CSP FSB; według niektórych źródeł w operację zaangażowane były również inne jednostki KGB „Beta” i „Wypieł”), wspieraną przez SpecNaz GRU (tzw. „batalion muzulmański”). Zob.: K. Kraj, *Planowanie i przebieg operacji Sztorm-333*, „Broń i amunicja. Komandos” 03/2016; S.J. Zaloga, *Berety z gwiazdami. Radzieckie wojska powietrznodesantowe*, Oficyna wydawnicza Rytm, Dom wydawniczy Bellona 2003, s. 176–184.

¹³ А. Михайлов, *Миссия...*, *op. cit.*

¹⁴ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии*, „Военно-промышленный курьер”, 20.03.2017, <http://vpk-news.ru/news/35700> [dostęp: 05.06.2017].

projektu był pułkownik Władimir Kwaczkow (ros. *полковник Владимир Квачков*)¹⁵, kontrowersyjny oficer SpecNazu GRU, który od połowy lat 90. XX wieku prowadził badania i prace studyjne dotyczące problematyki operacji specjalnych. Kwaczkow wraz z grupą oficerów przygotował opracowanie *O utworzeniu wojsk specjalnego przeznaczenia w strukturze Ministerstwa Obrony* (ros. *О создании войск специального назначения в структуре Министерства обороны*) i przedstawił je Bałujewskiemu. Szef Sztabu Generalnego wysoko ocenił projekt, doceniając m.in. pomysł wykorzystania już istniejących jednostek specjalnego przeznaczenia, co nie generowałoby dodatkowych kosztów. Dowództwo nowego rodzaju sił zbrojnych miało być sformowane w oparciu o struktury GRU; szef Głównego Zarządu Wywiadu, generał armii Walentin Korabielnikow (ros. *генерал армии Валентин Корабельников*) nie był jednak zainteresowany takim rozwiązaniem. Dla jego organizacji oznaczałoby to dodatkowe obowiązki, wynikające z konieczności wzięcia w bezpośrednie podporządkowanie jednostek SpecNazu, pozostających w operacyjnym podporządkowaniu dowództw Okręgów Wojskowych oraz Flot Marynarki Wodnej. To Okręgi Wojskowe i Floty odpowiadają za całokształt przedsięwzięć związanych z codziennym funkcjonowaniem i zabezpieczeniem działalności jednostek SpecNazu GRU. Główny Zarząd Wywiadu poprzez swój 14 Zarząd formułuje zadania dla jednostek SpecNazu i opracowuje strategię ich wykorzystania, nie jest jednak zaangażowany w ich bieżącą działalność. Generał Korabielnikow skomentował sytuację słowami: „Nie potrzebuję się dodatkowo żołnierskimi onucami zajmować”¹⁶. Jego wypowiedź przedostała się do środowiska SpecNazu GRU i była komentowana jeszcze przez wiele lat. Według autora artykułu „Uprzejmi ludzie” *rodzili się w męskach...* decyzja o utworzeniu SOS SZFR była już podpisana, jednak po aresztowaniu Kwaczkowa odwołano ją, a wszystkie egzemplarze opracowania przygotowanego

¹⁵ Płk Władimir Kwaczkow, oficer SZFR przez wiele lat związany ze SpecNazem GRU (dowodził m.in. Brygadą SpecNazu w czasie wojny w Afganistanie, a po jej zakończeniu 15 Samodzielną Brygadą SpecNazu, z którą wziął udział w konflikcie o Górski Karabach w Azerbejdżanie [1990] oraz wojnie domowej w Tadżykistanie [1992]. Razem z płk. Pawłem Popowskich (ros. *Павел Поповских*, w tym czasie szef rozpoznania Wojsk Powietrznodesantowych) prowadzili prace koncepcyjne nad utworzeniem w SZFR SOS, jako samodzielnego rodzaju sił zbrojnych; w 1997 r. zorganizowali konferencję naukową dotyczącą tej tematyki pod nazwą „Operacje specjalne i konieczność powołania sił [wojsk] specjalnego przeznaczenia w Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej” (ros. *Специальные операции и необходимость создания сил (войск) специального назначения в Вооруженных Силах Российской Федерации*). W 2005 r. został aresztowany i oskarżony o udział w próbie zabójstwa Anatolija Czubajsa, rosyjskiego polityka (z kręgów zbliżonych do byłego prezydenta FR Borysa Jelcyna) oraz biznesmena. W 2008 r. uniewinniony i zwolniony z aresztu. Ponownie aresztowany dzień po zwolnieniu z aresztu; tym razem pod zarzutem próby wzniecenia zbrojnego buntu przeciwko władzom Federacji Rosyjskiej; skazany na 13 lat więzienia (sąd wyższej instancji zmniejszył wymiar kary do 10 lat więzienia). Autor kilku publikacji dotyczących operacji specjalnych, m.in. *Спецназ России*, 2004 oraz *Спецназ. 55 лет соединениям и частям специального назначения Вооруженных Сил Российской Федерации*, 2005. Zob.: *Владимир Квачков*, 17.07.2017, na portalu Lenta.ru <https://lenta.ru/lib/14160312/full.htm> oraz *Защита экс-полковника ГРУ Квачкова привлекла экспертов к рассмотрению дела*, 16.01.2017, <https://ria.ru/incidents/20170116/1485784671.html> [dostęp: 17.07.2017].

¹⁶ *«Вежливые люди» рождались в муках: история появления сил спецопераций Минобороны*, <http://www.mk.ru/politics/article/2014/04/14/1013909-vezhlyivye-lyudi-rozhdalis-v-mukah-istoriya-poyavleniya-sil-spetsoperatsiy-minoboronyi.html> [dostęp: 06.08.2017].

przez jego zespół zostały zniszczone.¹⁷ Ostatecznie Główny Zarząd Wywiadu Sztabu Generalnego SZFR i jego oficerowie odpowiedzialni za nadzór nad SpecNazem nie stali się załącznikiem dowództwa nowego rodzaju wojsk, a inicjatywa w procesie jego formowania przeszła w ręce oficerów wywodzących się ze środowiska jednostek specjalnego przeznaczenia FSB. Według Aleksieja Michajłowa projekt został odrzucony ze względu na ciągłe ograniczenia budżetowe oraz brak zgody na pozbawienie dowództw Okręgów Wojskowych oraz Flot Marynarki Wojennej podporządkowanych operacyjnie jednostek SpecNazu na rzecz nowego dowództwa.¹⁸ Receptą na powyższe problemy miało być utworzenie nowych jednostek specjalnych o wymaganym, odpowiednio wysokim poziomie wykształcenia, ukończenia oraz wyposażenia, w celu podporządkowania ich nowemu dowództwu, jako alternatywa do wyprowadzenia już istniejących oddziałów z dotychczasowych struktur. Ostateczne decyzje dotyczące powołania Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, jako wyodrębnionego rodzaju wojsk zapadły na fali reform zapoczątkowanych po stoczonej w sierpniu 2008 r. wojnie rosyjsko-gruzińskiej. Prowadzona przez ministra Anatolija Serdjukowa (ros. *Анатолий Сердюков*), nowego Ministra Obrony Narodowej Federacji Rosyjskiej (pełnił funkcję w okresie 15.02.2007–06.11.2012), reforma Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej miała na celu zwiększenie ukończenia żołnierzami zawodowymi (kontraktowymi), optymalizację struktury, usprawnienie logistyki (m.in. przez *outsourcing*), poprawę warunków socjalno-bytowych żołnierzy i kadry oraz inwestycje w zbrojenia i infrastrukturę. Reforma oznaczała jednak również zmniejszenie liczebności armii; co istotne redukcje nie ominęły także „Sienieża”, likwidowano przede wszystkim etaty w administracji i zabezpieczeniu, ale cięcia zdarzyły się także na pododdziałach bojowych. W takich warunkach rozpoczął się proces formowania samodzielnego dowództwa Sił Operacji Specjalnych MOFR, rozwijanego na bazie Centrum „Sienież”, nazywanego teraz a (ros. *Центр Специального Назначения*) Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej¹⁹.

Formalną decyzję w sprawie utworzenia Sił Operacji Specjalnych pod koniec 2009 roku podjął ówczesny szef Sztabu Generalnego SZFR, generał armii Mikołaj Makarow (ros. *генерал армии Николай Макаров*; pełnił funkcję w okresie 03.06.2008–09.11.2012)²⁰. Do kierowania nowym rodzajem wojsk FR powołano Zarząd Operacji Specjalnych (ros. *Управление специальных операций*), utworzony w ramach Centrum Specjalnego Przeznaczenia w Sienieżu²¹. Powstanie samodzielnego rodzaju wojsk z własnym dowództwem było możliwe, ponieważ tym razem, w trakcie realizacji reform ministra Serdjukowa, nie zabrakło determinacji i funduszy na właściwy przebieg procesu. Szefem SOS MOFR został generał brygady Igor Miedojew (ros. *генерал майор Игорь Медоев*), były oficer Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ А. Михайлов, *Миссия...*, *op. cit.*

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Я. Самохин, *У «вежливых людей» сегодня первый профессиональный праздник*, „Наш дом Новосибирск”, 27.02.2015, <https://ndn.info/publikatsii/4209-u-vezhlyvykh-lyudej-segodnya-pervyj-professionalnyj-prazdnik> [dostęp: 25.03.2017].

²¹ *27 февраля – День Сил специальных операций РФ (День вежливых людей)*, Fishki.net, 27.02.2016, <http://fishki.net/anti/1864238-27-fevralja---den-sil-specialnyh-operacij-rf-den-vezhlyvyh-ljud.html> [dostęp: 29.03.2017].

Z nieznanych przyczyn rok później Miedojew i kilku innych wysokich rangą oficerów SZFR zostało zwolnionych ze służby. W tym samym czasie stanowisko wiceministra obrony objął generał dywizji Aleksander Miroszinczenko (ros. *генерал лейтенант Александр Миросшнченко*), w przeszłości naczelnik Zarządu A („Alfa”) Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB. Tego oficera uważa się za autora koncepcji utworzenia dowództwa nowej formacji²². W latach 2009–2013 stanowisko szefa SOS MOFR pełnił generał broni Oleg Martjanow (ros. *генерал полковник Олег Мартьянов*) – oficer, który przez większość swojej służby zajmował stanowiska w jednostkach SpecNazu i Głównym Zarządzie Wywiadu Sztabu Generalnego, uznawany za pierwszego dowódcę Dowództwa SOS SZFR po jego ostatecznym powołaniu²³.

Pierwotne plany rozwoju nowego rodzaju sił zbrojnych FR przewidywały włączenie w jego podporządkowanie jednostek lotnictwa: śmigłowców operacji specjalnych i samolotów transportowych²⁴; założenie to udało się wypełnić²⁵. Planowano również utworzenie brygady SOS w każdym z okręgów wojskowych; ten ambitny plan nie został jednak do tej pory zrealizowany. Minister Serdjukow szybko utracił zainteresowanie nowym projektem i po początkowej fali entuzjazmu już go nie wspierał. Jesienią 2012 r. ukazała się w mediach informacja o tym, że Serdjukow odmówił podjęcia decyzji o powołaniu Dowództwa Sił Operacji Specjalnych²⁶. Pomimo tego, po ustąpieniu Serdjukowa i Makarowa, Zarząd przeformowano w Dowództwo Sił Operacji Specjalnych (DSOS; ros. *Командование Сил специальных операций – КССО*). Według Jakowa Samochina, autora artykułu U „*życzliwych ludzi*” *dzisiaj pierwszy raz święto*, zamieszczonego na portalu internetowym pisma „Nasz dom Nowosibirsk” – decyzja ta zapadła jeszcze w 2012 r.²⁷ Ilja Kramnik w opublikowanym na portalu „Lentna.ru” artykule *Zagraniczne korzenie nowego rosyjskiego SpecNazu* twierdzi, że przeformowanie Zarządu SOS w Dowództwo nastąpiło już na początku 2012 r., a wpływ na ostateczny kształt nowego rodzaju wojsk miała wizyta Makarowa w USA, w trakcie której odwiedził m.in. Dowództwo Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych USA na Florydzie²⁸ (Kramnik powołuje się na artykuł opublikowany w „The Wall Street Journal”)²⁹. Owa informacja wskazuje, że wbrew twierdzeniom Aleksieja Michajłowa, przeformowanie Zarządu SOS w Dowództwo było efektem działań duetu Serdjukow – Makarow, a nie ich następców. Kramnik twierdzi, że oficerowie rosyjskich sił specjalnego przeznaczenia zapoznali się również praktycznie z organizacją struktur dowodzenia Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Włoch, Niemiec, Francji, Chin i innych krajów; spośród nich Rosjanie najwięcej wzorów zaczerpnęli z rozwiązań

²² А. Михайлов, *Миссия...*, *op. cit.*

²³ 27 февраля – День Сил специальных операций РФ (День вежливых людей), *op. cit.*; Олег Мартьянов: спецназовец станет центром системы управления роботами, „РИА Новости” 27.02.2017, <https://ria.ru/interview/20170227/1488807614.html> [dostęp: 20.06.2017].

²⁴ А. Михайлов, *Миссия...*, *op. cit.*

²⁵ *Idem*, *Генштаб...*, *op. cit.*

²⁶ *Idem*, *Миссия...*, *op. cit.*

²⁷ Я. Самохин, *op. cit.*

²⁸ Dowództwo Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych USA (ang. *US Special operations Command – USSOCOM*) znajduje się bazie Sił Powietrznych w McDill w Tampie na Florydzie.

²⁹ И. Крамник, *Иностраннные корни нового российского спецназа*, Lenta.ru 20.12.2016, <https://lenta.ru/articles/2016/12/20/specialforces/> [dostęp: 20.08.2017].

stosowanych we Francji i Niemczech³⁰. Proces formowania dowództwa miał trwać do końca 2013 r.; samo dowództwo zaś funkcjonować miało w składzie Sztabu Generalnego SZFR, z własną strukturą etatową³¹.

Według autora artykułu *Siły Operacji Specjalnych*, opublikowanego na portalu milkavkaz.net, utworzenie DSOS MOFR, jako samodzielnego dowództwa, spowodowało jego administracyjne wydzielenie do odrębnej jednostki wojskowej numer 99450 (ros. в/ч 99450) i nastąpiło już 1 kwietnia 2012 r.³² W 2013 r. generał brygady Aleksiej Diumin (ros. *генерал майор Алексей Дюмин*) został dowódcą Dowództwa SOS MOFR³³. Oficjalnie o powstaniu Sił Operacji Specjalnych oraz Dowództwa Sił Operacji Specjalnych 6 marca 2013 r. poinformował szef Sztabu Generalnego SZFR, generał armii Walerij Gierasimow (ros. *генерал армии Валерий Герасимов*; pełni obowiązki od 09.11.2012 r.) podczas spotkania z przedstawicielami ataszatów obrony przy ambasadach akredytowanych w Moskwie³⁴. Informację tę powtórzył nowy minister obrony Federacji Rosyjskiej Siergiej Szojgu (ros. *Сергея Шойгу*; na stanowisku od 6.11.2012 r.) podczas spotkania z przywódcą Chińskiej Republiki Ludowej Xi Jinping³⁵.

29 kwietnia 2013 roku pododdziały SOS MOFR przeprowadziły pierwsze ujawnione ćwiczenie taktyczne, zrealizowane w górach Kabardo-Bałkarii³⁶.

26 lutego 2015 roku prezydent Federacji Rosyjskiej podpisał dekret numer 103 *O ustanowieniu dnia Sił Operacji Specjalnych*, który będzie odtąd obchodzony corocznie w dniu 27 lutego. Dzień ten szybko zyskał nieoficjalną nazwę „dnia uprzejmych ludzi”³⁷. Należy zauważyć, że żołnierze SOS MOFR świętują w innym dniu, niż SpecNaz GRU (27 października „Dzień pododdziałów specjalnego przeznaczenia”; ros. *День подразделений специального назначения; День спецназа*) oraz Wojska Powietrznodesantowe (2 sierpnia „Dzień Wojsk powietrznodesantowych”; ros. *День Воздушно-десантных войск*). W rosyjskojęzycznej publicystyce żołnierze tej formacji nie są określani charakterystycznym dla SpecNazu terminem „zwiadowcy” (ros. *разведчики*), lecz bardziej ogólnym „bojcy” (ros. *бойцы* – żołnierze, wojacy). Jakow Samochin, w artykule *U „życzliwych ludzi” dzisiaj pierwszy raz święto* stwierdził, że sami żołnierze SOS MOFR określają swoje stanowiska terminem „specjaliści” (ros. *специалисты*)³⁸.

Według informacji przedstawionych na stronie internetowej Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej, w skład Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej wchodzi trzy Rodzaje Sił Zbrojnych (ros. *Виды ВС РФ*): Wojska Lądowe (ros. *Сухопутные войска*), Siły

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Д. Тельманов, *В Силы спецопераций войдут подразделения МВД, ФСБ и ФСИН*, „Известия”, <http://izvestia.ru/news/546521> [dostęp: 04.04.2017].

³² *Силы специальных операций | ССО РФ, op. cit.*

³³ А. Михайлов, *Бойцы четвертого измерения*, „Военно-промышленный курьер” 2016, nr 15 (630), <http://www.vpk-news.ru/articles/30319> [dostęp: 06.04.2017].

³⁴ *Россия решила создать силы специальных операций*, „РИА Новости”, 6.03.2013, https://ria.ru/defense_safety/20130306/926091973.html [dostęp: 26.03.2017].

³⁵ *День Сил специальных операций. Досье*, portal rosyjskiej agencji informacyjnej TASS, <http://tass.ru/info/1796512> [dostęp: 17.06.2017].

³⁶ *27 февраля – День Сил специальных операций РФ (День вежливых людей)*, *op. cit.*

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Я. Самохин, *op. cit.*

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

Powietrzno-Kosmiczne (ros. *Воздушно-космические силы*) oraz Marynarka Wojenna (ros. *Военно-Морской Флот*). Ze względu na specyficzne zadania realizowane na poziomie strategicznym, pomimo niewielkiej liczebności w porównaniu do Rodzajów Sił Zbrojnych, w bezpośrednim podporządkowaniu Ministerstwa Obrony funkcjonują również dwa Rodzaje Wojsk (ros. *Под Войск ВС РФ*): Wojska Raketowe Strategicznego Przeznaczenia (ros. *Ракетные войска стратегического назначения*) oraz Wojska Powietrznodesantowe (ros. *Воздушно-десантные войска*). Dowodzenie Rodzajami Sił Zbrojnych zapewniają organy dowodzenia określane nazwą „Główne Dowództwo” (ros. *Главное командование*), a Rodzajami Wojsk – Dowództwo (ros. *Командование*). Na stronie internetowej Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej brak jest jakichkolwiek informacji dotyczących Sił Operacji Specjalnych oraz ich Dowództwa³⁹. Należy przyjąć, że brak wyżej wymienionych informacji jest próbą maskowania istnienia SOS MOFR oraz zdolności, które wnoszą do systemu militarnego Federacji Rosyjskiej. Nazwa organu dowodzenia Sił Operacji Specjalnych – Dowództwo (ros. *Командование*) wskazuje jednoznacznie na status tej formacji w systemie dowodzenia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej: mają one rangę Rodzaju Wojsk szczebla operacyjnego, analogiczną do Wojsk Raketowych Strategicznego Przeznaczenia oraz Wojsk Powietrznodesantowych.

Podległość jednostek specjalnego przeznaczenia bezpośrednio pod dowództwo szczebla operacyjnego, odpowiedzialnego za realizację operacji specjalnych na rzecz organów kierowania i dowodzenia szczebla strategicznego oraz politycznego, jest nową jakością w rosyjskiej armii⁴⁰. Jednostki SpecNazu GRU Wojsk Lądowych i Marynarki Wojennej funkcjonują relatywnie niżej w łańcuchu dowodzenia rosyjskich Sił Zbrojnych, podlegając pod Dowództwa Okręgów Wojskowych i Flot oraz prowadząc działania specjalne przede wszystkim na ich rzecz.

Zadania SOS SZFR

Siły Operacji Specjalnych utrzymują stałą gotowość do realizacji zadań w czasie pokoju, w sytuacji konfliktu i w stanie wojny. Mogą wchodzić w skład sił połączonych lub prowadzić operacje samodzielnie. Ich działania mają z reguły charakter niejawni i prowadzone są pod bezpośrednim zwierzchnictwem najwyższych dowódców, z naczelnym dowódcą Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej włącznie⁴¹.

Denis Telmanow, w artykule *W skład Sił Specoperacji wejdą pododdziały MSW, FSB i FSIS* opublikowanym na portalu internetowym „Izwestii”, zdefiniował zadania, jakie postawiono nowemu Rodzajowi Wojsk SZFR; podzielił je na realizowane poza

³⁹ Strona internetowa Ministerstwa Obrony FR <http://mil.ru/index.htm> [dostęp: 21.07.2017].

⁴⁰ 45 Brygada SpecNazu WPD ma zbliżoną podległość (podlega pod dowódcę WPD, podporządkowanego bezpośrednio pod Szefa Sztabu Generalnego SZFR), jednak jednostka ta realizuje działania specjalne w ramach wsparcia operacji powietrznodesantowych, a nie jako samodzielne zadania. Więcej informacji na stronie internetowej WPD SZFR: <http://structure.mil.ru/structure/forces/airborne.htm> [dostęp: 25.07.2017] oraz M. Depczyński, *Pretorianie Kremla. Wojska Powietrznodesantowe Federacji Rosyjskiej*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2016, s. 203, 205, 216, 238, 281.

⁴¹ *День сил специальных операций в России*, РИА Новости, 27.02.2016, <https://ria.ru/spravka/20160227/1380267774.html> [dostęp: 28.06.2017].

granicami Federacji Rosyjskiej i na terenie kraju. Za granicą *specjaliści* SOS MOFR odpowiadają za ochronę przebywających tam rosyjskich obywateli, ewakuację ambasad i urzędników państwowych Federacji Rosyjskiej, mogą również wykonywać „zadania specjalne” (ros. *специальные задания*), do których zaliczono likwidację przywódców bojowników oraz niszczenie obiektów infrastruktury i sprzętu wojskowego, a nawet likwidację przywódców innych państw. Na terenie Rosji jednostki SOS MOFR mogą prowadzić działania przeciwdywersyjne, zwalczać desanty oraz wzmacniać ochronę obiektów infrastruktury krytycznej, takich jak elektrownie, stanowiska dowodzenia, obiekty rządowe oraz instalacje łączności⁴². Ilja Kramnik, w artykule *Zagraniczne korzenie nowego rosyjskiego SpecNazu*, uzupełnia powyższy wykaz o zadania, których brak w dokumentach doktrynalnych Sił Operacji Specjalnych NATO, a do których zaliczył zwalczanie pododdziałów Sił Operacji Specjalnych przeciwnika, jakie wkroczyły na teren Rosji⁴³.

Powyższe zestawienie zadań należy skonfrontować z przykładami dotychczasowego zaangażowania *specjalistów* SOS MOFR w konflikty zbrojne na terenie Ukrainy i Syrii. Generał broni Aleksander Dwornikow (ros. *генерал полковник Александр Дворников*), dowódca Centralnego Okręgu Wojskowego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (wcześniej pełnił obowiązki dowódcy kontyngentu SZFR w Syryjskiej Republice Arabskiej), w wywiadzie dla dziennika „Rosyjskaja Gazeta”, opublikowanym na portalu internetowym gazety w dniu 23.03.2016 r. stwierdził, że rosyjskie Siły Operacji Specjalnych na terenie Syrii zajmują się wskazywaniem celów dla uderzeń rosyjskiego lotnictwa wojskowego oraz ich bezpośrednim naprowadzaniem w rejonach walk; realizują również inne zadania specjalne (ros. *другие специальные задачи*)⁴⁴. Do wspomnianych przez Dwornikowa innych zadań specjalnych należy zaliczyć szkolenie i wspieranie w walce żołnierzy Syryjskiej Armii Arabskiej, ze szczególnym uwzględnieniem jej jednostek specjalnych⁴⁵.

W czasie aneksji Krymu, *specjaliści* DSOS MOFR opanowywali i zabezpieczali obiekty o znaczeniu strategicznym oraz blokowali i neutralizowali bazy ukraińskich sił zbrojnych⁴⁶. W swoich działaniach wspierali tzw. siły samoobrony Krymu, czyli prorosyjskie grupy paramilitarne, złożone teoretycznie z mieszkańców Krymu⁴⁷.

⁴² Д. Тельманов, *op. cit.*

⁴³ И. Крамник, *op. cit.*

⁴⁴ Ю. Гаврилов, *Сирия: русский гром*, „Российская газета” – Федеральный выпуск №6929 (61), <https://rg.ru/2016/03/23/aleksandr-dvornikov-dejstviia-rf-v-korne-perelomili-situaciu-v-sirii.html> [dostęp: 23.08.2017].

⁴⁵ Zob.: *Редкие кадры: Спецназ России обучает бойцов Армии Сирии в горах Каламун*, <https://news.sputnik.ru/vse/cc66f2d1077d332a1a09431f9ea528b789214102> [dostęp: 23.08.2017] oraz А. Рамм, Н. Сурков, *Как овоождали Палмиру*, „Известия”, <http://izvestia.ru/news/669328> [dostęp: 04.04.2017].

⁴⁶ *То, что мы не знаем о «вежливых людях»*, 20.03.2017, <https://technowars.defence.ru/article/to-chto-mi-ne-znaem-o-vezhlivikh-lyudyakh/> [dostęp: 12.07.2017].

⁴⁷ *Прятая линия с Владимиром Путиным*, 17.04.2014, <http://kremlin.ru/events/president/news/20796> [dostęp: 12.07.2017].

Skład SOS SZFR

Według portalu „Wojennoje obozrenije” Dowództwu Sił Operacji Specjalnych MOFR bezpośrednio podporządkowane są dwie jednostki specjalne, noszące nazwę Centrów Specjalnego Przeznaczenia „Sienież” (ros. Центр Специального Назначения „Сенеж”) oraz „Kubinka-2” (ros. „Кубинка-2”)⁴⁸. Na rosyjskich forach internetowych można znaleźć informację o tym, że DSOS MOFR podporządkowane jest dodatkowo Centrum Szkolenia Specjalistów⁴⁹. Plan powołania ośrodka szkolenia na potrzeby jednostek bezpośrednio podporządkowanych DSOS MOFR potwierdza również w jednym z artykułów Aleksiej Michaiłow⁵⁰. Dodatkowo według Michaiłowa, po dokonanej przez Federację Rosyjską aneksji Krymu, w bezpośrednie podporządkowanie DSOS oddano 561 centrum lotnictwa ratowniczego w Sewastopolu⁵¹. W angielskojęzycznych źródłach można znaleźć informację, jakoby DSOS MOFR podlegały również jednostki „regularnego” SpecNazu; Mark Galeotti w swojej książce *Spetsnaz: Russia's Special Forces*, wydanej w 2015 r., wskazuje na podległość pod dowództwo w Sienieżu również 346 Samodzielnej Brygady SpecNazu (ros. 346 бригада спецназначения lub 346 отдельная бригада специального назначения СПН). Jednostka ta (podobnie jak 25 Pułk SpecNazu) została utworzona w celu zabezpieczenia zimowej olimpiady, która w 2014 r. odbyła się w Soczi, ma w rzeczywistości wielkość pułku⁵². Informacja ta została powielona w kolejnej książce Marka Galeotti, *The Modern Russian Army 1992–2016*, wydanej w 2017 r.⁵³ W obydwu pozycjach, jako miejsce stacjonowania jednostki Galeotti wskazuje miejscowość Prochładnyj; ponieważ autor wyraźnie określa zabezpieczenie sytuacji w kaukaskich republikach Federacji Rosyjskiej, jako przyczynę utworzenia 346 Brygady SpecNazu, najprawdopodobniej chodzi o miejscowość Prochładnyj (ros. Прохладный) w Kabardo Bałkarii. Irakil Komahidze,

⁴⁸ *День Сил специальных операций*, „Военное обозрение”, 27.02.2017, <https://topwar.ru/109925-den-sil-specialnyh-operacij.html> [dostęp: 01.04.2017]. Oddziałów funkcjonujących w ramach wojsk lub resortów siłowych Federacji Rosyjskiej, określonych nazwą „Centrum Specjalnego Przeznaczenia”, nie należy mylić z centrami szkolenia – są to w pełni operacyjne jednostki specjalne, zwykle stanowiące elitę swojej formacji. Np. podstawowa jednostka kontrterrorystyczna FR: Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB z Zarządami „Alfa” i „Wympiel” (ros. Центр специального назначения ФСБ, управления «Альфа» и «Вымпел»), zob.: 8 октября 2013 года исполняется 15 лет со дня создания Центра специального назначения ФСБ России” 08.10.2013, <http://www.fsb.ru/fsb/press/message/single.htm%21id%3D10437483%40fsbMessage.html> oraz *Управление „А” (Альфа) Центра специального назначения ФСБ России. Досье*, <http://tass.ru/info/1344917> [dostęp: 17.07.2017]) lub jednostka kontrterrorystyczna Federalnej Służby Wojsk Gwardii Narodowej FSWGN (ros. Федеральная служба войск национальной гвардии ФСВНГ) 604 Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Witjaż” (ros. 604-й центр специального назначения «Витязь»; zob.: А. Рамм, А. Филатов, *Росгвардия пошла на второй год*, 27.03.2017, <http://iz.ru/news/673621> oraz В. Боввал, *Спецназ внутренних войск России*, 15.03.2013, <https://topwar.ru/25232-specnaz-vnutrennih-voysk-rossii.html> [dostęp: 17.07.2017]).

⁴⁹ *Силы специальных операций | ССО РФ*, *op. cit.* oraz <http://medvezhijugol.ru/viewtopic.php?t=769> [dostęp: 05.04.2017].

⁵⁰ А. Михайлов, *Миссия...*, *op. cit.*

⁵¹ *Idem*, *В Крыму будут готовить боевых дайверов*, „Известия”, 29.03.2013, <http://izvestia.ru/news/607781> [dostęp: 23.04.2017].

⁵² Zob.: М. Galeotti, *Spetsnaz...*, *op. cit.*, s. 43, 45, 47.

⁵³ Zob.: *Idem*, *The Modern...*, *op. cit.*, s. 54, 55.

autor artykułu *346 Brygada Specjalnego przeznaczenia GRU*, opublikowanego na portalu „Inform Napalm” twierdzi, że brygada ta powstała w podmoskiewskiej Kubince, po czym została przeniesiona do miejscowości Prochładnyj. W proces sformowania brygady, a przede wszystkim jej szkolenia zaangażowani byli specjaliści CSP „Sienież”⁵⁴. Niektóre materiały wskazują, że nazwy „346 Brygada SpecNazu” użyto do zamaskowania nowoformowanego Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Kubinka-2”. Taką informację można znaleźć w artykule Antona Bajewa *Ochotnicy zgłosili śmierć dwóch rosyjskich oficerów w Syrii*; według autora artykułu obydwie jednostki noszą numer 01355 (ros. *в/ч 01355*)⁵⁵. Należy zauważyć, że w innych źródłach rosyjskojęzycznych „346 Brygada SpecNazu” przedstawiana jest jako samodzielna jednostka, stacjonująca w miejscowości Prochładnyj w Kabardo Bałkarii, nosząca samodzielny numer 31681 (ros. *в/ч 31681*) i podlegająca GRU; informacje powyższe publikowane były jeszcze we wrześniu 2016 r., co zaprzeczałoby związkowi jednostki z CSP „Kubinka-2”⁵⁶. Powiązanie 346 Brygady SpecNazu z DSOS SZFR jest prawdopodobnie efektem błędnej interpretacji wydarzeń, które miały miejsce w procesie przygotowania wojsk i służb Federacji Rosyjskiej do Zimowej Olimpiady w Soczi. Miejscowość Kubinka, jako garnizon formowania obydwu jednostek (346 Brygada SpecNazu GRU oraz CSP „Kubinka-2”) oraz bardzo skąpa ilość informacji dotyczących jednostek Sił Operacji Specjalnych, zwłaszcza w angielskojęzycznych mediach, przed opublikowaniem materiałów przedstawiających ich zaangażowania w konflikt syryjski (ujawnione w grudniu 2016 r.) mogły skutkować błędną interpretacją faktów.

Poza jednostkami na stałe znajdującymi się w podległości DSOS MOFR, w operacyjne podporządkowanie temu dowództwu, w celu realizacji konkretnych zadań i operacji, wymagających określonych zdolności, mogą być przekazywane wybrane pododdziały oraz jednostki SZFR; przede wszystkim pododdziały i oddziały SpecNazu GRU; Wojsk Lądowych: Samodzielne Brygady SpecNazu GRU (ros. *отдельные бригады специального назначения ГРУ, ОБ СпН ГРУ*); Marynarki Wojennej: Punkty Rozpoznania Morskiego Specjalnego Przeznaczenia (ros. *морской разведывательный пункт специального назначения – МРП СпН*); jednostki Wojsk Powietrznodesantowych, w tym jednostka SpecNazu tego rodzaju SZ: 45 Samodzielna Gwardyjska Brygada Specjalnego Przeznaczenia; (ros. *45-я отдельная гвардейская бригада специального назначения, 45 гв. ОБ СпН ВДВ*). Na podstawie tych samych przepisów możliwe jest przekazanie w podporządkowanie DSOS SZFR pododdziałów specjalnych resortów i służb innych niż Ministerstwo Obrony, w tym Federalnej Służby Bezpieczeństwa FSB FR, w przeszłości Wojsk MSW⁵⁷ (ros. *Министерство внутренних*

⁵⁴ И. Комахидзе, *346-я Бригада спецназначения ГРУ*, 23.04.2014, <https://informnapalm.org/97-346-ya-brygada-spetsnaznachenyya-gru-prodol/> [dostęp: 10.06.2017].

⁵⁵ А. Баев, *Волонтеры сообщили о гибели двух российских офицеров в Сирии*, 2016.08.18, <http://www.rbc.ru/politics/18/08/2016/57b45d7e9a794759b5e94700> [dostęp: 24.06.2017].

⁵⁶ «Лучших» диверсантов 346-й бригады ГРУ РФ поймали в Горловке, 10.09.2016, <https://petrimazepa.com/diversiongorlovka.html> [dostęp: 25.06.2017].

⁵⁷ Należy założyć, że jednostki specjalnego przeznaczenia *RosGwardii* – Federalnej Służby Wojsk Gwardii Narodowej, powstałej m.in. z przeformowania Wojsk Wewnętrznych MSW FR (ros. *внутренних войск МВД РФ*) również będą mogły być wydzielane w podporządkowanie DSOS SZFR. Zob.: А. Рамм, А. Филатов, *Росгвардия пошла на второй год*, „Известия”, 27.03.2017, <http://iz.ru/news/673621> [dostęp: 17.07.2017].

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

дел МВД), Federalnej Służby Ochrony FSO FR (ros. Федеральная служба охраны Российской Федерации ФСО РФ), Federalnej Służby Kontroli Obrotu Narkotykami FSKN (ros. Федеральная служба Российской Федерации по контролю за оборотом наркотиков) oraz Federalnej Służby Izolacji Skazanych FSIN (ros. Федеральная служба исполнения наказаний ФСИН)⁵⁸.

Do dyspozycji DSOS MOFR oddano również pododdziały lotnictwa: eskadrę śmigłowców, sformowaną w oparciu o Centrum Szkolenia Bojowego i Przeszkolenia (ros. Центр боевого применения и переучивания личного состава армейской авиации – ЦБП и ПЛС) lotnictwa wojsk lądowych w Torżok, oraz eskadrę samolotów transportowych Il-76 z bazy lotniczej Twer-Migałowo⁵⁹.

Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Sienież” (JW 92154, ros. в/ч 92154)

Według zapisów artykułu *Chronologia powstania Sił Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony – od Czeczenii do Syrii*, opublikowanego 29 marca 2017 r. na portalu internetowym pisma „Wojenno-promiszlennyj kurier”, CSP „Sienież” zostało oficjalnie powołane w 1999 roku, jako Centrum Szkolenia Specjalistów bezpośrednio podporządkowane szefowi Głównego Zarządu Wywiadu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej GRU⁶⁰. Terenem jego stacjonowania jest miejscowość „Sienież” w Obwodzie Sołnecznogorskim, Obwód Moskiewski⁶¹.

W artykule *Siły Operacji Specjalnych* (milukavkaz.net) można znaleźć informację, według której CSS „Sienież” powołano 5 marca 1999 r.⁶² Inicjatorem powołania nowego Centrum miał być ówczesny szef Sztabu Generalnego SZFR, generał armii Anatolij Kwaszin (ros. генерал армии Анатолий Квашнин). Sugerująca szkoleniowy charakter jednostki nazwa miała rzekomo tylko maskować jego rzeczywistą rolę w pełni operacyjnej jednostki specjalnej⁶³. Przyczyną powołania nowej jednostki w takiej właśnie formie (pomimo nazwy sugerującej zupełnie inne zadania) mogła być próba zaimplementowania w rosyjskich Siłach Zbrojnych rozwiązania znanego ze struktur powstających w tym czasie w FSB⁶⁴. Ze względu na spodziewaną eskalację konfliktu w Czeczenii (który ostatecznie nazwany został II Wojną Czeczeńską), CSS rozpoczął rekrutację kandydatów do służby (oficerów) spośród jednostek SpecNazu GRU; głównym źródłem ochotników były 16 i 22 Samodzielne Brygady SpecNazu. Już latem 1999 r. skierowano do Czeczenii pierwszy pododdział sformowany w Centrum⁶⁵

⁵⁸ Д. Тельманов, *op. cit.*

⁵⁹ А. Михайлов, *Генштаб...*, *op. cit.*

⁶⁰ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии...*, *op. cit.*

⁶¹ Dane oparte na: *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

⁶² *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

⁶³ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии...*, *op. cit.*

⁶⁴ Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB sformowano w 1998 r., a 604-te Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Witjaż” w 2008 r. Zob.: *8 октября 2013 года исполняется 15 лет со дня создания Центра специального назначения ФСБ России...*, *op. cit.* oraz В. Бовал, *op. cit.*

⁶⁵ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии...*, *op. cit.*

– fakt ów potwierdza prawdziwość informacji o sformowaniu Centrum w Sienieżu w marcu tego roku. Jesienią tego samego roku dwóch żołnierzy CSS – porucznicy (ros. *старшие лейтенанты*) Aleksiej Gałkin (ros. *Алексей Галкин*) oraz Władimir Pochamow (ros. *Владимир Пахомов*) miało wpaść w ręce czeczeńskich bojowników. Oficerskie stopnie obydwu zaginionych potwierdzają zawodowy charakter nowosformowanego oddziału specjalnego. Według autora *Chronologii powstania Sił Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony – od Czeczenii do Syrii*, po kilkumiesięcznej niewoli obu jeńcom udało się zbiec, po obezwładnieniu i rozbrojeniu pilnujących ich bojowników czeczeńskich. Jednak po kilkudniowej wędrówce obaj zbiegowie zostali odnalezieni przez siły federalne. Porucznik Gałkin został następnie odznaczony orderem Bohatera Rosji; w oficjalnym dekrete brak jest informacji o fakcie przebywania odznaczonego w niewoli⁶⁶. Przedstawiona powyżej wersja ucieczki rosyjskich oficerów wydaje się wątpliwa; znacznie bardziej prawdopodobne jest, że zostali oni uwolnieni na skutek negocjacji i zakulisowych działań służb specjalnych FR – ucieczka, jeżeli rzeczywiście miała miejsce, mogła zostać upozorowana.

Udział w II wojnie czeczeńskiej przyniósł *specjalistom* z Sienieża nieoficjalną nazwę „Słoneczników” (ros. „Подсолнуху”). Autor *Chronologii* twierdzi, że nazwę tę zawdzięczają stacji kolejki podmiejskiej „Słonecznikowa” (ros. „Подсолнечная”) położonej w pobliżu jednostki, z której korzystają jej żołnierze. Inną przyczyną powstania tej nazwy, przytoczoną w tym samym artykule, mogło być zdarzenie, do którego doszło podczas pobytu *specjalistów* z Sienieża w Czeczenii – żołnierze CSS zostali zauważeni będąc ubrani w cywilną odzież w kwieciste wzory⁶⁷. Trudno ocenić, która z obydwu legend jest bliższa prawdy. Walki w Czeczeni stały się z dla „Słoneczników”, zwanych również „sienieżcami” (ros. *сенежцы*) z oczywistych powodów⁶⁸, okazją do nawiązania kontaktów z żołnierzami i funkcjonariuszami Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB, jednostek specjalnych MSW i Wojsk Wewnętrznych. Według niektórych źródeł *specjaliści* „Sienieża”, pomimo zaangażowania dużych sił na Kaukazie, brali również udział w operacji przeciwpirackiej w Zatoce Adeńskiej, w wielu ćwiczeniach na terenie WNP, jak również w wojnie z Gruzją w sierpniu 2008 roku⁶⁹.

Decyzją Anatolija Serdjukowa, (rzekomo jedną z pierwszych, prawdopodobnie z 2007 r.), jednostka zmieniła nazwę z Centrum Szkolenia Specjalistów na Centrum Specjalnego Przeznaczenia Ministerstwa Obrony oraz z podporządkowania szefa Głównego Zarządu Wywiadu GRU wyszła w bezpośrednią podległość szefa Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Według źródeł rosyjskich minister Serdjukow poświęcił „Słonecznikom” wiele uwagi oraz miał bardzo duży wpływ na rozwój jednostki, którą wielokrotnie odwiedził. Z drugiej strony nowy minister podjął również decyzję o redukcji etatów w Centrum, według niektórych oczyszczając jej szeregi w celu stworzenia warunków do dalszego rozwoju, czego następstwem była m.in. seria pozwów sądowych złożonych przez część ze zwolnionych żołnierzy⁷⁰. W tym samym czasie „Sienież”, dotychczas nazwa miejscowości, w której stacjonuje

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Силы специальных операций | ССО РФ..., op. cit.*

⁶⁹ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии..., op. cit.*

⁷⁰ *Ibidem*.

Centrum oraz jeziora, z którego słynie region, stało się także nieoficjalną nazwą jednostki. Nazwa ta została ostatecznie sformalizowana; 27 listopada 2012 r. na portalu „Izwestija” ukazał się artykuł, w którym jednostkę oficjalnie określono nazwą Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Sienież”⁷¹.

Aleksiej Michajłow w artykule *Wojownicy czwartego wymiaru*, opublikowanego na portalu „Wojenno-promislenyj kurier”⁷², przedstawił domniemaną strukturę CSP „Sienież”. Według Michajłowa pion bojowy CSP „Sienież” składa się z pododdziałów operacji specjalnych (ros. *Направление специальных операций*)⁷³, wielkości porównywalnej do szwadronów, typowych pododdziałów bojowych jednostek specjalnych państw NATO: amerykańskich Delty i DEVGRU, brytyjskiego 22 Pułku SAS i niemieckiego KSK. Początkowo sformowano cztery pododdziały operacji specjalnych specjalizujące się w odmiennych formach przetrzutu lub środowiskach walki⁷⁴:

- pododdział powietrznodesantowych operacji specjalnych (ros. *Направление специальных операций [воздушно-десантное]*);
- pododdział górskich operacji specjalnych (ros. *Направление специальных операций [горное]*);
- pododdział szturmowych operacji specjalnych (ros. *Направление специальных операций [штурмовое]*);
- pododdział morskich operacji specjalnych (ros. *Направление специальных операций [морское]*).

Dodatkowo w toku II wojny czeczeńskiej, na skutek wniosków wypracowanych w czasie zaangażowania operatorów CSP „Sienież” w działania bojowe, sformowano piąty pododdział operacji specjalnych, odpowiedzialny za ochronę ważnych osób, przede wszystkim wyższych dowódców SZ FR (ros. *Направление специальных операций [охрана высокопоставленных военных]*)⁷⁵. Aleksiej Michajłow twierdzi, że stosowanie w SOS MOFR specjalizacji pododdziałów w zakresie specyficznej drogi przetrzutu lub środowiska walki na szczeblu szwadronu (pododdziału operacji specjalnych), zamiast w pododdziałach niższego szczebla (pluton/grupa specjalna) sprawdza się, co zostało udowodnione w trakcie operacji bojowych⁷⁶.

Na rosyjskich forach internetowych⁷⁷ można znaleźć informacje również innych pododdziałach o funkcjonujących w strukturze CSP „Sienież”: grupie środków przetrzutu i pododdziałach wsparcia.

Grupa środków przetrzutu (ros. *Направление средств вывода*) ma być odpowiedzialna za przetrzut „Słoneczników” z grup specjalnych do rejonu operacji z wykorzystaniem pojazdów lądowych, łodzi, a nawet śmigłowców Mi-8AMTSz⁷⁸. Ta ostatnia informacja budzi wątpliwości; o ile znane są dane dotyczące podporządkowanej DSOS

⁷¹ А. Михайлов, *Генштаб...*, *op. cit.*

⁷² *Idem*, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁷³ Określenie „Направление” oznaczające dosłownie „kierunki” – nie jest możliwe do bezpośredniego przetłumaczenia na język polski ze względu na odmienny system nazewnictwa stosowany w SZFR i państwach NATO;

⁷⁴ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁷⁷ *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

⁷⁸ *Ibidem*.

MOFR eskadrze śmigłowców Lotnictwa Wojsk Lądowych SZFR, wyposażonej m.in. w maszyny wymienionego typu i fakt szkolenia operatorów elitarniej jednostki SZFR w zakresie przerzutu z wykorzystaniem śmigłowców nie budzi wątpliwości, to jednak funkcjonowanie w strukturze lądowej jednostki operacji specjalnych integralnego elementu lotniczego wydaje się mało prawdopodobne. Na zdjęciach lotniczych CSP „Sienieź”, dostępnych w Internecie, nie widać również infrastruktury niezbędnej do utrzymania elementu tego typu.

Pododdziały wsparcia (ros. *подразделений обеспечения*) obejmują pododdziały łączności, dowodzenia, wsparcia teleinformatycznego, rozpoznania elektronicznego. Kompanie ochrony i zabezpieczenia złożone są z żołnierzy służby zasadniczej, tak jak kompania materiałowa i kompania szkolna (młodego rocznika)⁷⁹.

Koszary CSP „Sienieź” w Słonecznogorsku dysponują dobrą bazą szkoleniową: obiektami sportowymi, ośrodkiem szkolenia spadochronowego, krytym basenem, ośrodkiem szkolenia psów służbowych (w rosyjskojęzycznych publikacjach dotyczących SOS MOFR brak jest informacji na temat przewodników psów służbowych i programu K9), obiektem do szkolenia w terenie zurbanizowanym, lądowiskiem dla śmigłowców, parkiem sprzętu technicznego, pomieszczeniami służbowymi i ambulatorium⁸⁰.

W październiku 2013 r. na portalu internetowym „Izwestii” ukazał się artykuł Aleksieja Kriworuczeka, pt.: *Министерство Обороны закупи для СпецНазу пистолеты Glock*. Według autora artykułu dokumentacja przetargu opiewa na 318 kompletów pistoletów Glock-17 i Glock-26; autor nie wskazuje jednak, ile kompletów poszczególnych typów broni zostanie zakupionych⁸¹. Nie wiadomo, czy subkompaktowe pistolety Glock-26 będą traktowane jako broń zapasowa w przypadku wyboru Glock-17, jako głównej jednostki uzbrojenia (taka konfiguracja może być stosowana w przypadku niektórych typów operacji, np. w zabezpieczeniu ochrony osobistej ważnych osobistości). Jednak całościowa liczba egzemplarzy (318 kompletów) pozwala oszacować liczbę „Słoneczników” służących w pododdziałach operacji specjalnych CSP „Sienieź” na około 300 operatorów.

Centrum Specjalnego Przeznaczenia „Kubinka-2” (JW 01355, ros. в/ч 01355)

CSP „Kubinka-2” utworzono pod koniec ubiegłej dekady (według autora artykułu *Сифы Операции СпецНазых* [milkvaz.net] oficjalnie utworzono je 7.04.2011 r.⁸²). Według niektórych źródeł Centrum początkowo maskowano pod nazwą 346 Brygady SpecNazu GRU⁸³. Jego utworzenie zbiegło się w czasie z powołaniem Zarządu Sił Operacji Specjalnych MOFR, jednak pierwotnie, podobnie jak „Sienieź”, nowe Centrum

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ А. Криворучек, *Минобороны закупит для спецназа пистолеты Glock*, <http://iz.ru/news/558550> [dostęp: 06.04.2017].

⁸² *Ibidem*.

⁸³ А. Баев, *Волонтеры сообщили о гибели двух российских офицеров в Сирии*, 18.08.2016, <http://www.rbc.ru/politics/18/08/2016/57b45d7e9a794759b5e94700> [dostęp: 24.06.2017].

podporządkowane było bezpośrednio szefowi Głównego Zarządu Wywiadu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej z siedzibą w miejscowości Kubinka w Rejonie Odincowskim, Obwód Moskiewski⁸⁴. Autorem koncepcji utworzenia nowego CSP w Ministerstwie Obrony FR był wiceminister w resorcie kierowanym przez Anatolija Serdiukowa, generał dywizji Aleksander Miroszinienko, w przeszłości naczelnik Zarządu „Alfa” Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB. Potoczna nazwa nowego CSP MOFR to „Zapłocie” (ros. „Заплатье”)⁸⁵, jednak na forach internetowych CSP „Kubinka-2” określa się również mianem „Kuba” (ros. „Куба”)⁸⁶. Stosunki między kadrami CSP „Sienieź” a „Kubinka-2” początkowo były napięte, ponieważ Miroszinienko promował specyficzną kulturę wyniesioną ze służby w jednostce specjalnej FSB, podczas gdy kadra „Słoneczników” uważała, że zgromadziła doświadczenia w zakresie wojskowych operacji specjalnych, nie mniej znaczące od dorobku „Alfy”, a przede wszystkim bardziej użyteczne w wojskowej jednostce specjalnej. Aleksiej Michajłow przytoczył barwną wypowiedź jednego z „Słoneczników”, która dobrze obrazuje istotę różnicy między „Sienieźną” i „Alfowską” szkołą operacji specjalnych: „W «Alfie» wszystko robią inaczej. Przywieźli ich samochodami do miejsca prowadzenia operacji, przebiegli 50 metrów i zostali bohaterami. Nikomu się nie chce wdychać smrodu onuc i tygodniami czołgać się po górach, ścigając bojowników”⁸⁷.

Serdiukow podjął decyzję o formowaniu drugiego CSP MOFR w oparciu o kadre wywodzącą się z „Alfy”, aby zaimplementować w wojskowych jednostkach specjalnych dorobek zgromadzony w formacjach specjalnego przeznaczenia FSB. Miroszenko przeniósł z „Alfy” do „Kubinki-2” wielu oficerów⁸⁸. Pierwszym dowódcą nowego CSP został pułkownik Krutnikow (ros. полковник Крутиков), w przeszłości oficer 67 Samodzielnej Brygady SpecNazu GRU, a następnie CSP FSB (służył w pododdziale „Alfy” stacjonującym w miejscowości Jessentuki [ros. Ессентуки] w Kraju Stawropolskim)⁸⁹. Bliskie związki drugiego CSP MOFR z CSP FSB są utrzymywane do dziś. Efektem odrębnej drogi rozwoju obydwu Centrów podległych DSOS MOFR było m.in. odmienne podejście do kwestii szkolenia i naboru kandydatów na „specjalistów”. W „Kubince-2” oczekiwano od kandydatów sprawności fizycznej na poziomie nieomal sportu wyczynowego, analogicznie do wymagań stawianych funkcjonariuszom ubiegającym się o przyjęcie do jednostek specjalnych FSB, przy czym szczególny nacisk położony był na szkolenie indywidualne. W „Sienieżu”

⁸⁴ Dane oparte na „Силы специальных операций | ССО РФ”, *op. cit.*

⁸⁵ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁸⁶ *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

⁸⁷ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁸⁸ Jest to możliwe ze względu na zapis Punktu 1 Artykułu 2 Federalnej Ustawy z dnia 28.03.1998 Nr 53-F3 *О обовязку војсковоу і службі војсковоу* (ros. Федеральний закон от 28.03.1998 N 53-ФЗ [ред. от 01.05.2017] „О воинской обязанности и военной службе” с изм. и доп., вступ. в силу с 28.06.2017), http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18260/3df6b35547c68d-2ca9bb487b11e0f6be5818171a/ [dostęp: 23.07.2017], który stanowi, że przepisy służby wojskowej dotyczą żołnierzy Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, ale również żołnierzy Federalnej Służby Wojsk Gwardii Narodowej, funkcjonariuszy szeregu federalnych służb specjalnych: SWZ FR, FSB, FSO i wielu innych służb i formacji.

⁸⁹ *Вежливые люди» рождались в муках: история появления сил спецопераций Минобороны*, <http://www.mk.ru/politics/article/2014/04/14/1013909-vezhliwyie-lyudi-rozhhdalis-v-mukah-istoriya-poyavleniya-sil-spetsoperatsiy-minoboronyi.html> [dostęp: 06.08.2017].

priorytetem w szkoleniu było zgranie pododdziałów i przygotowanie żołnierzy do pracy zespołowej, niezbędne do realizacji długotrwałych wojskowych operacji specjalnych⁹⁰.

Według autora artykułu *Sily Operacji Specjalnych* (milavkaz.net), struktura i zadania CSP „Kubinka-2” są tożsame z zadaniami CSP „Sienież”⁹¹. Potwierdza to autor publikacji *Chronologia powstania Sił Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony – od Czeczenii do Syrii*, stwierdzając jednak, że ze względu na duży wkład CSP FSB w powstanie „Kubinki-2” i ciągłą współpracę obydwu jednostek, zadania drugiego CSP MOFR oraz szkolenie jego operatorów zorientowane jest przede wszystkim na działania szturmowe prowadzone w terenie zurbanizowanym⁹².

Termin osiągnięcia gotowości przez jednostkę wyznaczono na koniec 2013 r. Na potrzeby nowoformowanego centrum rozpoczęto budowę bazy socjalno-bytowej; koszt inwestycji oszacowano na 700 milionów rubli⁹³. W CSP „Kubinka-2” służy 500 żołnierzy w służbie kontraktowej⁹⁴. Przedstawiona liczba *kontratników* (500 żołnierzy), w porównaniu do szacowanej liczby operatorów pierwszego CSP MOFR - „Sienieża”, pozwala przyjąć założenie, że w „Kubince-2” pion bojowy również liczy około 300 operatorów.

561 Centrum Lotnictwa Ratowniczego (ros. 561 аварийно-спасательном центре – АСЦ); JW 00317 (ros. в/ч 00317)

Centrum zlokalizowane jest w Sewastopolu, na Krymie, a powstało na bazie lotniska zapasowego Floty Czarnomorskiej Marynarki Wojennej FR, do którego – po dokonanej przez Federację Rosyjską aneksji Krymu – przeniesiono z Sankt-Petersburga batalion szkolny. W 561 CLR prowadzone ma być szkolenie zarówno nurków ratownictwa (ros. *водолазов-спасателей*), jak i nurków bojowych (ros. *боевых пловцов*) na potrzeby jednostek SOS. W celu przygotowania bazy do nowej roli w Centrum realizowany jest szereg inwestycji obejmujących zarówno infrastrukturę szkoleniową, jak i bazę koszarową. Remontowi poddano również lotnisko⁹⁵.

Centrum szkolenia specjalistów SOS MOFR

Według autora artykułu *Sily Operacji Specjalnych* (milavkaz.net), szkoleniem specjalistów na potrzeby jednostek podległych DSOS MOFR zajmuje się 322 Centrum Operacji Specjalnych (Centrum Szkolenia Specjalistów; ros. 322-й Центр специальных операций [Центр подготовки специалистов]), JW 43292, (ros. в/ч 43292)

⁹⁰ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁹¹ *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

⁹² *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии...*, *op. cit.*

⁹³ *Центр спецопераций в Кубинке*, <http://vpk-news.ru/news/15127> [dostęp: 31.05.2017].

⁹⁴ *Ibidem*, *День Сил специальных операций. Досье...*, *op. cit.*

⁹⁵ А. Михайлов, *В Крыму будут готовить боевых дайверов*, „Известия”, 29.03.2013, <http://izvestia.ru/news/607781> [dostęp: 23.04.2017].

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

zlokalizowane w jednym kompleksie koszarowym z CSP „Sienieź”. W szkoleniach prowadzonych przez Centrum mają uczestniczyć również żołnierze innych jednostek specjalnego przeznaczenia SZFR⁹⁶. W innych źródłach brak jest jakichkolwiek informacji na temat 322 COS (CSS). Aleksiej Michajłow, w artykule *Misja wykonalna* twierdzi, że Centrum Szkolenia Specjalistów dla SOS MOFR funkcjonuje przy CSP „Kubinka-2”⁹⁷.

Nabór kandydatów i szkolenie specjalistów SOS MOFR

W 2011 roku przeprowadzono pierwszy nabór oficerów do służby kontraktowej w SOS MOFR⁹⁸. Według większości publicystów w jednostkach bezpośrednio podległych DSOS SZMOFR służą tylko i wyłącznie żołnierze zawodowi; według niektórych źródeł w jednostkach tych pełnią służbę także poborowi, zajmując jednak stanowiska tylko i wyłącznie w pododdziałach zabezpieczenia. Należy przyjąć, że pion bojowy: pododdziały operacji specjalnych obydwu Centrów Specjalnego Przeznaczenia MOFR, złożony jest tylko i wyłącznie z żołnierzy zawodowych⁹⁹. Autor artykułu *Dzień sił operacji specjalnych*, opublikowanego na portalu internetowym pisma „Wojennoje obozrenije” precyzuje, że są to oficerowie zawodowi i podoficerowie służby kontraktowej (ros. *кадровые офицеры и контрактники сержантского состава*)¹⁰⁰. Aleksiej Michajłow w swoich artykułach *Misja wykonalna* i *Wojownicy czwartego wymiaru*, opublikowanych na portalu „Wojenno-promiszlennyj kurier”¹⁰¹ twierdzi, że w etacie SOS MOFR znajdują się również stanowiska chorążych (ros. *прапорщику*) – co wydaje się możliwe, zważywszy na rolę żołnierzy zawodowych tego korpusu w SZFR, w którym pełnią funkcje zwyczajowo powierzane w armiach krajów NATO podoficerom starszym i oficerom młodszym.

Niektóre fakty wskazują jednak, że w SOS MOFR, a przynajmniej w pododdziałach operacji specjalnych obydwu Centrów Specjalnego Przeznaczenia Ministerstwa

⁹⁶ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

⁹⁷ *Idem*, *Миссия...*, *op. cit.*

⁹⁸ *27 февраля – День Сил специальных операций РФ (День вежливых людей)...*, *op. cit.*

⁹⁹ Zawodowe pododdziały szczebla grupy specjalnej, kompanii, a nawet oddziału (ros. отряд, отподивидник батальону) złożone tylko i wyłącznie z oficerów (ewentualnie chorążych), formowano w Samodzielnych Brygadach SpecNazu GRU już w schyłku ZSRR i w latach 90. XX wieku. Po rozpadzie ZSRR w jednostkach SpecNazu SZFR kontynuowano tę praktykę; nowe możliwości w tym zakresie stworzyło wprowadzenie w armii rosyjskiej nowej formy służby wojskowej, tzw. służby kontraktowej. Np. samodzielny pododdział złożony z oficerów, chorążych i *kontraktników* utworzono po 1991 r. w 45 samodzielny pułku rozpoznawczym WPD (jednostka została później przeformowana w 45 Samodzielny Brygadę SpecNazu WPD). Zawodowy charakter (wszystkie etaty przeznaczone dla oficerów) od początku miały jednostki specjalne KGB/FSB, np. Zarządy „Alfa” i „Wympiel”. Zob.: *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии, „Военно-промышленный курьер”* 20.03.2017, <http://vpk-news.ru/news/35700> [dostęp: 05.06.2017]. Według Wiktora Suworowa w jednostkach SpecNazu GRU zawodowe pododdziały, złożone z oficerów, funkcjonujące pod przykryciem wojskowych klubów sportowych, istniały już wcześniej, co najmniej od lat 70. XX wieku. Zob.: W. Suworow, *Akwarium*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2017, s. 90–91, 101 oraz *idem*, *SpecNaz. Historia sił specjalnych Armii radzieckiej*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2016, s. 117–134.

¹⁰⁰ *День Сил специальных операций, „Военное обозрение”* ..., *op. cit.*

¹⁰¹ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*, oraz *idem*, *Миссия...*, *op. cit.*

Obrony FR, służą tylko i wyłącznie oficerowie. Wśród opublikowanych do tej pory informacji na temat strat bojowych jednostek SOS MOFR, od Czeczenii (działalność „Sienieża”, jeszcze jako Centrum Szkolenia Specjalistów w II Wojnie Czeczeńskiej) do Syrii, wszyscy polegli lub zaginionieni w boju *specjaliści* nosili stopnie oficerskie¹⁰². Generał broni Oleg Martjanow, szef SOS MOFR w latach 2009–2013 i pierwszy dowódca DSOS, po jego utworzeniu, w wywiadzie dla „Rosyjskiej Gazety” potwierdził, że w SOS prawie wszystkie stanowiska przeznaczone są dla oficerów, spośród których nawet oficerowie starsi objęci są szkoleniem taktycznym i specjalistycznym; uzbrojeni są w broń indywidualną charakterystyczną dla żołnierzy piechoty, a nie oficerów sztabowych¹⁰³. Jest to bezpośrednie wskazanie potwierdzające fakt, że to oficerowie, również oficerowie starsi, pełnią w SOS MOFR funkcję *specjalistów*. Należy pamiętać, że w Zarządzie A („Alfa”) i W („Wypieł”) Centrum Specjalnego Przeznaczenia FSB służą tylko i wyłącznie oficerowie. Mając na uwadze duży wpływ dorobku i kultury organizacyjnej CSP FSB w stworzenie SOS MOFR i CSP MOFR „Kubinka-2” (np. doświadczenia i dotychczasowy przebieg służby niektórych oficerów zaangażowanych w ten proces) można przyjąć założenie, że w „Sienieżu” i „Kubince-2” zaimplementowano powyższe rozwiązanie, a chorążowie oraz podoficerowie wstępując do SOS MOFR są promowani na pierwszy stopień oficerski. Jest to możliwe, ponieważ pragmatyka służby wojskowej żołnierzy Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej przewiduje możliwość awansu do korpusu oficerskiego żołnierzy niższych korpusów, bez konieczności ukończenia studiów w akademiach wojskowych i wyższych szkołach oficerskich¹⁰⁴.

Każdy ze *specjalistów* SOS MOFR posiada kilka specjalności wojskowych, m.in. obowiązkowa jest znajomość języków obcych. Kandydatów do służby w jednostkach SOS SZFR wybiera się na podstawie analizy ich dotychczasowych osiągnięć, zdobytej

¹⁰² Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии..., *op. cit.* oraz Силы специальных операций | ССО РФ..., *op. cit.*

¹⁰³ Вежливые люди получили свой День, „Российская Газета”, 2015.02.27, <https://rg.ru/2015/02/27/den-site.html> [dostęp: 20.06.2017].

¹⁰⁴ Punkt 1 Artykułu 46 „Zestawienie korpusów osobowych i stopnie wojskowe” (ros. *Статья 46. Составы военнослужащих и воинские звания*), Ustawy Federalnej z dnia 28.03.1998 r., nr 53-F3 „О обowiązkowym i służbie wojskowej” z różniejszymi zmianami (ros. *Федеральный закон от 28.03.1998 N 53-ФЗ [ред. от 01.05.2017] „О воинской обязанности и военной службе” с изм. и доп., вступ. в силу с 28.06.2017*), http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18260/9bf0f600c3225937651f53299c73a4dd167a819e/ [dostęp: 23.07.2017] stanowi, że najniższym stopniem oficerskim w SZFR jest młodszy porucznik (ros. *младший лейтенант*) nie mający swojego odpowiednika w Siłach Zbrojnych RP. Punkt 1 litera a) Artykułu 22 „Zasady przyznawania pierwszego stopnia wojskowego” (ros. *Статья 21. Порядок присвоения первого воинского звания*) Dekretu prezydenta FR z dnia 16.09.1999 r. nr 1237 (ros. *Указ Президента РФ от 16-09-99 1237 [ред. от 11-02-2013 с изменениями вступившими в силу с 11-02-2013]*), <http://www.zakonprost.ru/content/base/part/348827> [dostęp: 23.07.2017] stanowi, że żołnierz SZFR może być promowany (awansowany poraz pierwszy w danym korpusie osobowym), w korpusie oficerskim na jeden z dwóch stopni wojskowych: podporucznika (ros. *лейтенант*) oraz młodszego porucznika (jest to stopień niższy od podporucznika). Młodszym porucznikiem może zostać m.in. żołnierz zawodowy, posiadający średnie wykształcenie zawodowe pokrewne z odpowiednią specjalnością wojskową, wyznaczony na stanowisko służbowe zarezerwowane do stopnia etatowego oficera. Na stopień podporucznika może zostać promowany m.in. absolwent akademii wojskowej lub wyższej szkoły oficerskiej; na stopień ten może również zostać awansowany młodszy porucznik (Artykuł 22, Pkt 2 Lit. a). Od tego etapu kariera oficera promowanego z korpusu podoficerskiego lub chorążych rozwija się identycznie z karierą absolwentów wyższego szkolnictwa wojskowego.

wiedzy i umiejętności. Wielu żołnierzy SOS MOFR to absolwenci Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Powietrznodesantowych w Riazaniu (ros. *Рязанское высшее воздушно-десантное командное училище имени генерала армии В.Ф. Маргелова – РВВДКУ*) oraz Wyższej Szkoły Oficerskiej w Nowosybirsku (ros. *Новосибирское высшее военное командное училище – НВВКУ*)¹⁰⁵. Należy pamiętać, że obydwie uczelnie od wielu lat są kuźnią kadr oficerskich dla pododdziałów SpecNazu (kandydatów na oficerów SpecNazu kształcono w Riazaniu w latach 1969–1994 oraz w Nowosybirsku w latach 1994–2013). W WSO WPD w Riazaniu od 29.04.2013 r. działa katedra kształcenia pododdziałów SpecNaz (ros. *кафедра применения подразделений специального назначения*)¹⁰⁶, odpowiedzialna za kształcenie słuchaczy utworzonego w 2013 r. fakultetu rozpoznania ogólnowojskowego i specjalnego (ros. *факультет специальной и войсковой разведки*)¹⁰⁷. W Nowosybirskiej WSO funkcjonowała katedra rozpoznania specjalnego oraz szkolenia powietrznodesantowego (ros. *кафедра специальной разведки и воздушно-десантной подготовки*), której wykładowcy kształcili słuchaczy fakultetu rozpoznania specjalnego (ros. *факультет специальной разведки*)¹⁰⁸. Istotną informacją jest fakt, że w obydwu uczelniach, w ramach procesu profesjonalizacji sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej, a w szczególności tworzenia korpusu podoficerów zawodowych, realizowane są studia zawodowe, trwające również 2 lata i 6 lub 10 miesięcy (w zależności od kierunku), których absolwenci dołączają do korpusu chorążych lub podoficerów służby kontraktowej¹⁰⁹. *Specjaliści* SOS MOFR mogą wywodzić się również spośród chorążych i podoficerów, absolwentów studiów zawodowych obydwu uczelni.

Kandydatów na *specjalistów* SOS MOFR poddaje się egzaminom wstępnym; według Aleksieja Michajłowa testy prowadzone są w CSP „Sienieź” i w przeszłości były realizowane pod pretekstem kursów organizowanych przez Centrum Szkolenia Specjalistów, pod legendą którego „Sienieź” wówczas funkcjonował. CSP „Sienieź” nie prowadzi szkolenia pojedynczych specjalistów, dlatego „Słoneczniki”, którzy trafili do jednostki, są zobowiązani odbyć szkolenie zgrywające w pododdziałach¹¹⁰.

¹⁰⁵ *День Сил специальных операций*, „Военное обозрение”..., *op. cit.*

¹⁰⁶ *Кафедра применения подразделений специального назначения* na oficjalnej stronie internetowej WSO WPD w Riazaniu, <http://rvvdku.mil.ru/Подразделения/Кафедры/Кафедра-применения-подразделений> [dostęp: 28.06.2017].

¹⁰⁷ *В Рязанском ВВДКУ будет воссоздан факультет специальной и войсковой разведки*, 15.05.2013, http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=11745804@egNews [dostęp: 28.06.2017]. Informacje na ten temat są dostępne w zakładce dotyczącej WSO WPD w Riazaniu na stronie MO FR, <http://ens.mil.ru/education/higher/academy/more.htm?id=8686@morfOrgEduc> [dostęp: 22.07.2017].

¹⁰⁸ *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.* Brak potwierdzenia tej informacji w zakładce dotyczącej WSO w Nowosybirsku na stronie MO FR, <http://ens.mil.ru/education/higher/more.htm?id=8683%40morfOrgEduc> [dostęp: 28.06.2017]. Według niektórych źródeł fakultet rozpoznania specjalnego Nowosybirskiej WSO został rozwiązany w 2013 r., po utworzeniu fakultetu rozpoznania ogólnowojskowego i specjalnego w WSO WPD w Riazaniu.

¹⁰⁹ Zob.: M. Depczyński, *Rosyjskie Siły Zbrojne. Od Milutina do Putina*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2015, s. 183, 202 oraz zakładki dotyczące WSO w Riazaniu i Nowosybirsku na stronie MO FR, <http://ens.mil.ru/education/higher/academy/more.htm?id=8686@morfOrgEduc> oraz <http://ens.mil.ru/education/higher/more.htm?id=8683%40morfOrgEduc> [dostęp: 22.07.2017].

¹¹⁰ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

W przeszłości, przed wyodrębnieniem SOS MOFR, jako samodzielnego Rodzaju Wojsk, system naboru kandydatów do Centrum Szkolenia Specjalistycznego „Sienieź” oparty był na systematycznych (kilkakrotnie w ciągu roku) wizytach rekrutacyjnych kadry Centrum w wybranych jednostkach wojskowych. Odwiedzano jednostki Wojsk Powietrznodesantowych, SpecNazu, piechoty, łączności, ale również przeciwchemiczne i walki radioelektronicznej. Wybranych wówczas kandydatów zapraszano do Sołnecznogorska, gdzie byli poddawani testom¹¹¹.

Według autora artykułu *Siły Operacji Specjalnych* (milkavkaz.net) poza poszukiwaniem kandydatów do służby w jednostkach podległych DSOS MOFR przez organ kadrowy Dowództwa, każdy chętny może sam zgłosić swoją kandydaturę stawiając się na egzamin, organizowany 15. dnia każdego miesiąca o godzinie 9.00. Test sprawności fizycznej obejmuje sprawdzian wytrzymałości (bieg na 3 km w czasie 12.00–12.30 sek.), szybkości (bieg na 100 m w czasie 13.00–14.00 sek.) oraz siły (podciągnięcia na drążku, minimum 18). Poza sprawdzianem sprawności fizycznej analizie poddaje się przebieg służby kandydatów oraz ich stan zdrowia. Portal nie wskazuje, do której jednostki odnoszą się powyższe ustalenia. Dodatkowo ogłoszenia dotyczące rekrutacji do SOS MOFR umieszczane są w wojskowych komendach uzupełnień oraz punktach werbunkowych żołnierzy służby kontraktowej wraz z informacją, jakie konkretnie specjalności aktualnie są szczególnie poszukiwane¹¹².

Należy przyjąć, że nabór kandydatów do służby w SOS MOFR prowadzony jest zgodnie z rosyjskimi standardami, odmiennymi od rozwiązań właściwych dla środowiska Wojsk Specjalnych sił zbrojnych państw NATO. Typowy kandydat do SOS prawdopodobnie najpierw odbywa zasadniczą służbę wojskową w jednej z elitarnych jednostek wojskowych SZFR (przypuszczalnie preferowani są kandydaci wywodzący się ze SpecNazu), a następnie zgłasza się do służby kontraktowej w SOS lub innej jednostce armii rosyjskiej, skąd dopiero aplikuje do CSP „Sienieź” lub „Kubinka-2”. Zaprezentowane na portalu milkavkaz.net wymagania dotyczące sprawności fizycznej nie są wygórowane; jeżeli są prawdziwe, prawdopodobnie kwestia naboru kandydata do SOS oparta jest na zupełnie innych kryteriach, a poziom sprawności fizycznej nie jest decydujący. W jednostkach Wojsk Specjalnych NATO nabór kandydatów prowadzony jest zwykle poprzez rygorystyczną selekcję ochotników, wywodzących się z reguły ze środowiska żołnierzy zawodowych – ci spośród nich, którzy przebrną przez selekcję kierowani są następnie na szkolenie specjalistyczne, w trakcie którego przygotowani są do nowej roli. Ich przeszłość poddawana jest analizie, jednak nie jest kluczowa w procesie selekcji. W środowisku rosyjskich jednostek specjalnego przeznaczenia proces naboru wygląda inaczej. Rekrut służby zasadniczej nie ma zwykle prawa wyboru jednostki, do której trafi; miejsce przyszłej służby wybierane jest na podstawie oceny jego postawy patriotycznej i moralnej (w przeszłości głównie lojalności politycznej) predyspozycji psychofizycznych oraz zgromadzonego przed służbą doświadczenia (np. uprawianych sportów, uzyskanych kwalifikacji). Sprawność systemu rekrutacji zapewnia organizacja DOSAAF¹¹³ umożliwiająca młodzieży, przyszłym re-

¹¹¹ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии..., op. cit.*

¹¹² *Силы специальных операций | ССО РФ..., op. cit.*

¹¹³ DOSAAF – ochotnicze stowarzyszenie wspierania Armii, Lotnictwa i Marynarki Wojennej (ros. *Добровольное Общество Содействия Армии, Aviации и Флоту ДОСААФ*). Ochotnicza organizacja utworzona w Związku Radzieckim w 1927 r. i w czasie jego trwania, przechodząca kilkukrotną

krutom sił zbrojnych i innych resortów siłowych, zdobycie klasy sportowej w określonych dyscyplinach sportu, z reguły ściśle związanych ze służbą wojskową. Następnie rekrut, po wcieleniu do zasadniczej służby wojskowej, poddawany jest szkoleniu, tym cięższemu, im bardziej elitarna jest jednostka, w której służy. Powyższe szkolenie nie ma zwykle charakteru selekcyjnego – kandydat, który nie spełni określonych kryteriów i nie wywiąże się z postawionych wymagań zostanie odrzucony (przeniesiony do poddziałów zabezpieczenia jednostki, w której służy lub do jednostki, w której rygory służby są niższe), jednak sam proces szkolenia nie jest nastawiony na celową eliminację kandydatów¹¹⁴. Po zakończeniu służby zasadniczej może starać się o podpisanie kontraktu do służby zawodowej (kontraktowej); od tej pory kluczowe w rozwoju jego kariery będzie doświadczenie, które zdobył na poprzednich etapach służby. Zdobyte w walce doświadczenie i posiadana reputacja mogą zadecydować o pozytywnym rozpatrzeniu kandydatury do określonej jednostki. Dla przykładu, w czasie naboru do służby w Zarządzie A CSP FSB („Alfa”) duże doświadczenie bojowe potencjalnego kandydata powoduje, że w indywidualnych przypadkach kryterium wieku (nie więcej niż 28 lat) nie jest stosowane¹¹⁵.

Szkolenie *specjalistów* SOS MOFR realizowane jest w dedykowanym ośrodku szkolenia oraz w jednostkach, do których trafiają. Nacisk kładziony jest na prowadzenie zajęć w warunkach jak najbardziej zbliżonych do panujących na potencjalnym polu walki, stąd miejscami szkolenia może być Arktyka lub pasma gór wysokich¹¹⁶.

Pierwsze ćwiczenia taktyczne pododdziałów SOS MOFR zrealizowano na górskim poligonie w Kabardo – Bałkarii 29 kwietnia 2013 roku. Uczestniczące w szkoleniu pododdziały oraz sprzęt wojskowy przerzucono do rejonu ćwiczenia z wykorzystaniem wojskowego lotnictwa transportowego oraz lotnictwa wojsk lądowych.

---

reorganizację (organizacja przetrwała upadek Związku Radzieckiego), a jej lokalne odtamy, poza Federacją Rosyjską, działają m.in. na Białorusi i Ukrainie. Celem działalności DOSAAF było krzewienie wśród młodzieży, zwłaszcza męskiej, kultury fizycznej, ze szczególnym uwzględnieniem sportów przydatnych podczas służby wojskowej: strzelectwa, spadochroniarstwa, szybownictwa, lotnictwa samolotowego i śmigłowcowego, baloniarstwa, modelarstwa, sportów walki, pływania, narciarstwa, sportów motorowych, motorowodnych, żeglarstwa i innych. Uczestnicząc w zajęciach prowadzonych przez organizację młodzież mogła uzyskać uprawnienia, w tym tzw. klasę sportową w określonych dyscyplinach sportu. Uzyskane uprawnienia, kwalifikacje, wykształcenie, ale również postawa moralna (w czasach ZSRR przede wszystkim lojalność w stosunku do władzy) były następnie przedmiotem analizy prowadzonej przez oficerów i urzędników odpowiedzialnych za pobór i brane pod uwagę w kwalifikowaniu potencjalnych poborowych do określonych jednostek wojskowych. Więcej informacji dostępnych jest na oficjalnej stronie stowarzyszenia, <http://www.dosaaf.ru> [dostęp: 13.07.2017]. W czasach PRL podobną działalność, choć na dużo mniejszą skalę, prowadziła Liga Obrony Kraju oraz Aeroklub Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, przygotowując do zasadniczej służby wojskowej m.in. kandydatów na kierowców (Wojskowe Kursy Kierowców w LOK) i podoficerów młodszych (LOK), a także żołnierzy personelu lotniczego WL i WOPK, spadochroniarzy dla 6PDPD (później 6PBPD i 6BDSz) oraz jednostek działań specjalnych (APRL). Więcej informacji na stronach stowarzyszeń, <http://lok.org.pl/zarząd-główny/onas> oraz <http://www.aeroklub-polski.pl/aeroklub-polski/o-aeroklubie-polskim/historia-ap> [dostęp: 13.07.2017]. Zob. również: H. Królikowski, *6 Pomorska Dywizja Powietrznodesantowa*, Oficyna Wydawnicza „Ajaks”, Pruszków 1997, s. 71.

¹¹⁴ Proces rekrutacji do elitarnych jednostek Armii Radzieckiej, ze szczególnym uwzględnieniem SpecNazu GRU, opisał W. Suworow w: *SpecNaz...*, *op. cit.* Zob. również: M. Galeotti, *The Modern...*, wydawnictwo Osprey Publishing Ltd. Londyn 2017, s. 37–45.

¹¹⁵ Z. Miloszewicz, *Zarząd A CSN FSB (Alfa)*, „Broń i amunicja” 2014, nr 5/6.

¹¹⁶ *День Сил специальных операций*, „Военное обозрение” ..., *op. cit.*

Celem ćwiczenia była ocena zdolności operatorów nowo powołanej formacji do prowadzenia działań w środowisku górskim z wykorzystaniem sprzętu wspinaczkowego oraz umiejętności w zakresie wykorzystania sprzętu do prowadzenia rozpoznania czy broni. Sprawdzono również zdolność do przerzutu elementów SOS metodą spadochronową z wysokości ponad 6500 m, z wykorzystaniem specjalnych systemów spadochronowych i indywidualnych zestawów tlenowych na zrzutowisko położone w terenie wysokogórskim¹¹⁷.

Założenia współczesnego systemu szkolenia CSP „Sienieź” przedstawił Aleksiej Michajłow w artykule *Wojownicy czwartego wymiaru*, opublikowanym na portalu „Wojenno-promiszlennyj kurier”¹¹⁸.

Szkolenie *specjalistów* pododdziału powietrznodesantowych operacji specjalnych obejmuje przerzut na tyły przeciwnika drogą powietrzną, przede wszystkim metodą spadochronową. Skoki spadochronowe wykonywane są również w trudnych warunkach atmosferycznych i przy utrudnionej widoczności zarówno w dzień, jak i w nocy, z wykorzystaniem gogli noktowizyjnych. Skoki wykonywane są z natychmiastowym otwarciem spadochronu, jak i na tzw. „wolne otwarcie”¹¹⁹. Podczas skoków z dużej wysokości wykorzystuje się aparaturę tlenową. W ramach szkolenia w tej specjalności „Słoneczniki” szkolą się również w wykorzystaniu paralotni (w tym ciężkich paralotni z podwoziem)¹²⁰.

Przygotowanie *specjalistów* pododdziału górskich operacji specjalnych realizowane jest poprzez szkolenie w wojskowej wspinaczce górskiej. „Sienieźcy” uczą się rozpoznania w terenie górskim, zdobywania wysokich szczytów, zajmowania czy blokowania przełęczy górskich¹²¹. Zgrupowania przygotowujące do prowadzenia operacji w górach organizowane są w 54 centrum szkolenia pododdziałów rozpoznawczych (ros. *54 центр подготовки разведывательных подразделений*) JW 90091 (ros. *в/ч 90091*) we Władykaukazie w Republice Osetii Północnej – Alanii oraz w centrum szkolenia górskiego Centralnego Wojskowego Klubu Sportowego „Terskol”, w masywie góry Elbrus w Autonomicznej Republice Kabardo-Bałkarii¹²².

„Słoneczniki” pododdziału szturmowych operacji specjalnych szkolą się w przenikaniu do i opanowywaniu oraz niszczeniu obiektów przeciwnika, takich jak budynki dowództw, sztabów czy umocnienia itp.¹²³

Szkolenie *specjalistów* pododdziału morskich operacji specjalnych obejmuje nurkowanie z wykorzystaniem aparatów nurkowych, holowników podwodnych i działania z pokładu lekkich łodzi. „Słoneczniki” szkolą również taktyki opanowywania jednostek pływających i instalacji nawodnych¹²⁴. Szkolenie w tej specjalności prowadzone jest w oparciu o 561 centrum lotnictwa ratowniczego¹²⁵.

¹¹⁷ 27 февраля – День Сил специальных операций РФ (День вежливых людей)..., *op. cit.*

¹¹⁸ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

¹¹⁹ *Idem*, *Генштаб...*, *op. cit.*

¹²⁰ *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

¹²¹ А. Михайлов, *Генштаб...*, *op. cit.*

¹²² *Силы специальных операций | ССО РФ...*, *op. cit.*

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ А. Михайлов, *„Бойцы...”*, *op. cit.*

¹²⁵ *Idem*, *В Крым...*, *op. cit.*

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

Potrzeba sformowania piątego pododdziału operacji specjalnych wyniknęła z doświadczeń wyniesionych z udziału „Sienieźnych” w II wojnie czeczeńskiej. Przebywającemu w rejonie konfliktu Ministrowi Obrony FR ochronę bezpośrednią zapewniają oficerowie FSO. Ochrona taka nie przysługuje jednak wysokim rangą oficerom Sił Zbrojnych, takim jak szef Sztabu Generalnego, czy dowódcy okręgów wojskowych; z tej przyczyny w/w oficerom z reguły towarzyszył zespół ochrony złożony z żołnierzy zwiadu lub SpecNazu GRU. Stopień przygotowania zwiadowców regularnych pododdziałów rozpoznawczych lub SpecNazu GRU do wykonywania zadań ochronnych nie zapewniał jednak właściwego poziomu realizacji powierzonej misji. Z tej przyczyny w Ministerstwie Obrony pojawiła się potrzeba uzyskania zdolności do zapewnienia ochrony bezpośredniej wojskowym „VIPom”, przebywającym w strefie działań wojennych na profesjonalnym poziomie. Zadanie to powierzono „Słonecznikom”¹²⁶.

Według rozmówców „Wojenno-promislennowo kuriera” szkolenie każdego *specjalisty* CSP „Sienieź” jest wszechstronne: wszystkie „Słoneczniki” szkolone są w zakresie skoków spadochronowych, prowadzenia działań w górach, nurkowania oraz działań w terenie zurbanizowanym. Bardziej zaawansowane szkolenie w poszczególnych obszarach jest uzależnione od zadań postawionych pododdziałom. Dodatkowo za zasadę przyjęto, aby *specjalistów* CSP „Sienieź” przenosić pomiędzy pododdziałami, w celu uzyskania efektu ciągłej wymiany doświadczeń pomiędzy operatorami¹²⁷.

SOS MOFR w działaniach

Olimpiada w Soczi – debiut SOS MOFR

Pierwszą operacją przeprowadzoną przez żołnierzy SOS MOFR było zabezpieczenie konterterrorystyczne zimowej olimpiady w Soczi (7–23.02.2014 r.). W operację zaangażowane były obydwie Centra Specjalnego Przeznaczenia MOFR. Zadania powierzone specjalistom SOS MOFR obejmowały zabezpieczenie obiektów olimpijskich, również od strony gór¹²⁸. Zaangażowanie wybranych jednostek wojskowych SZFR w zabezpieczenie Zimowej Olimpiady w Soczi, pomimo że było faktem, stało się również przykrywką do koncentracji sił rosyjskich przed zrealizowaną wkrótce po zakończeniu igrzysk operacją zbrojnej aneksji Autonomicznej Republiki Krymu.

Udział SOS MOFR w opanowaniu Krymu – marzec 2014 r.

W 2014 r. w czasie tzw. „rosyjskiej wiosny”, pododdziały SOS MOFR zrealizowały pierwszą ujawnioną przez władze Federacji Rosyjskiej operację poza terytorium Rosji, zyskując w środowisku międzynarodowym miano „zielonych ludzików” (ros. „зеленые человечки”), a w samej Rosji – „uprzejmych ludzi” (ros. „вежливые люди”)¹²⁹. Autor artykułu *To czego nie wiemy o „uprzejmych ludziach”*, opublikowanego

¹²⁶ А. Михайлов, *Бойцы...*, *op. cit.*

¹²⁷ *Ibidem.*

¹²⁸ *Хронология становления Сил специальных операций МО – от Чечни до Сирии...*, *op. cit.*

¹²⁹ Należy pamiętać, że terminem „zielone ludziki” i „uprzejmi ludzie” określano wszystkich żołnierzy pozbawionych oznaczeń przynależności państwowej, stopnia oraz nazwisk, prowadzących działania

na portalu internetowym „Technowars” twierdzi, że w operacji krymskiej wzięli udział *specjaliści* obydwu Centrów Specjalnego Przeznaczenia Ministerstwa Obrony FR. Zadaniem elementów wydzielonych z jednostek podporządkowanych DSOS MOFR było zabezpieczenie obiektów rządowych Krymskiej Republiki Autonomicznej oraz zablokowanie i neutralizacja garnizonów sił zbrojnych Ukrainy położonych na terenie Krymu, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek obrony przeciwlotniczej, wyposażonych m.in. w zestawy S-300¹³⁰.

11 kwietnia 2014 r. na portalu internetowym „YouTube” ukazał się materiał filmowy zatytułowany *Uprzejmi ludzie stworzyli klip o zadaniach wykonanych na Krymie*, przedstawiający działania niezidentyfikowanych żołnierzy w czasie przejmowania obiektów administracji publicznej Republiki Autonomicznej Krymu oraz instalacji wojskowych na terenie półwyspu¹³¹. Ścieżka dostępu do nagrania została następnie zamieszczona na wielu rosyjskojęzycznych portalach, wywołując wiele komentarzy¹³². Nagranie rozpoczyna informacja, zgodnie z którą materiał przedstawia realizację zadań przez oddział (ros. *отряд*)¹³³ nr 0900 w okresie 22.02–28.03.2014 r. na terytorium Autonomicznej Republiki Krymu – informacja opatrzona jest logo Centrum Specjalnego Przeznaczenia SOS MOFR „Sienież”. Prawdopodobnie „oddział nr 0900” był kryptonimem elementu zadaniowego SOS MOFR, skierowanego do udziału w operacji krymskiej. Logo CSP „Sienież” może wskazywać, że w skład tego elementu weszły tylko „Słoneczniki”. Poszczególne fragmenty nagrania oddzielone są zobrazowaniem graficznym działań, przedstawiającym zdjęcie satelitarne obiektów, na których prowadzone były operacje wraz z ich współrzędnymi geograficznymi, czasookresem operacji, a także stanowiskami, numeracją i czasem działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego. Na podstawie analizy opisów zaprezentowanych zdjęć satelitarnych, porównując przy tym materiał filmowy z dotychczas opublikowanymi zapisami działań prowadzonych podczas rosyjskiej aneksji Krymu należy przyjąć, że nagranie przedstawia zajęcie parlamentu Autonomicznej Republiki

---

przeciw siłom zbrojnym Ukrainy i ukraińskiej administracji rządowej, zidentyfikowanych następnie jako członków rosyjskich Sił Zbrojnych, którzy wzięli udział w operacji aneksji Krymu, wśród których znaleźli się m.in. żołnierze 7, 31 i 76 Dywizji WPD, 382 batalionu piechoty morskiej oraz 2, 3, 10, 16 i 22 Brygady SpecNazu GRU (zob.: M. Wojnowski, *Aneksja Półwyspu Krymskiego w świetle teorii operacji specjalnych GRU*, „Secretum: Służby Specjalne, Bezpieczeństwo, Informacja” 2015, nr 1(2)). Trzeba jednak podkreślić, że to *specjaliści* SOS byli awangardą „uprzejmych ludzi” kierowaną do realizacji najważniejszych najbardziej niebezpiecznych zadań.

¹³⁰ *То, что мы не знаем о «вежливых людях»...*, *op. cit.*

¹³¹ *Вежливые люди сняли клип о выполнении задач в Крыму*, 13.04.2014 r., <https://www.youtube.com/watch?v=q0vpu8VvWaw> [dostęp: 26.08.2017].

¹³² Zob.: MK.RU, 13.04.2014 r., <http://tv.mk.ru/video/2014/04/13/vezhliivye-lyudi-snyali-klip-ovyipolnenii-zadach-v-krymu.html> [dostęp: 26.08.2017].

¹³³ W strukturze SpecNazu GRU wchodzące w skład brygad pododdziały szczebla batalionu o kompanijnej strukturze określa się terminem „*отдельный отряд*” (samodzielny oddział). W przeszłości wydzielane z jednostek SpecNazu GRU elementy zadaniowe również były nazywane tym terminem, np. wydzielano do realizacji zadań w ramach Ograniczonego Kontyngentu Armii Radzieckiej w Afganistanie z 22 Samodzielnej Gwardyjskiej Brygady Specjalnego Przeznaczenia (ros. *22-я отдельная гвардейская бригада специального назначения*), 177 samodzielny oddział Specjalnego Przeznaczenia (ros. *177-й отдельный отряд специального назначения*), chociaż potocznie pododdziały tego typu były nazywane batalionami (177 *оосн*, ze względu na skład etniczny bywał nazywany 2. batalionem Muzułumańskim, ros. *2 Мусульманский батальон*).

Krymu – 27.02.2014 r., sztabu Marynarki Wojennej Ukrainy, jednostki obrony przeciwlotniczej oraz magazynów uzbrojenia w dniu 19.03.2014 r., a także bazy lotnictwa Sił Powietrznych Ukrainy Belbek – 22.03.2014 oraz koszar batalionu piechoty morskiej w Teodozji – 24.03.2014 r. W opisie zdjęć satelitarnych umieszczone zostały numery elementów ugrupowania bojowego oddziału biorącego udział w operacji, wraz z czasami realizacji zadania oraz przydzielonymi do opanowania obiektami. Na filmie można zaobserwować grupę mężczyzn wyraźnie wyróżniających się na tle żołnierzy uzbrojonych i umundurowanych zgodnie ze standardami rosyjskiej armii: ubrani w ubrania cywilne lub mundury w nietypowym dla SZFR kamuflażu (zwykle wzorów stosowanych przez jednostki specjalne państw NATO np. typu MultiCam lub ATACS-FG), noszący do cywilnych ubrań hełmy i kamizelki kuloodporne nowoczesnych wzorów, uzbrojeni m.in. w karabinki AK-74M pomalowane w barwy maskujące, wyposażone w szyny do montowania celowników optoelektronicznych i oświetlenia taktycznego, a czasami również tłumiki dźwięku; należy przyjąć, że byli to *specjaliści* SOS MOFR. W większości przypadków ich zachowanie w stosunku do przebywających w zdobywanych obiektach żołnierzy armii ukraińskiej należy uznać za umiarkowanie łagodne; nie stosują agresji fizycznej. Jednak w nagraniu szturmu koszar ukraińskiej piechoty morskiej w Teodozji wyraźnie widoczne są sceny, gdy ukraińscy żołnierze traktowani są z nieskrywaną agresją: poddawani brutalnemu przeszukaniu, krępowani sznurem, a następnie wywożeni ciężarówkami z koszar.

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w artykule *Uprzejmi ludzie na Krymie* opublikowanego na portalu „Nowy Krym” (do tego tekstu odwołuje się autor artykułu *Dzień Sił Operacji Specjalnych w Rosji* opublikowanego 27.02.2016 r. na portalu internetowym „RIA Nowosti”¹³⁴), obecność żołnierzy, bez oznaczeń przynależności państwowej, stopni i nazwisk, stwierdzono po raz pierwszy o godzinie 04:30 27 lutego 2014 r. pod siedzibą parlamentu Autonomicznej Republiki Krymu. Celem działania niezidentyfikowanych żołnierzy było wsparcie prorosyjskich obywateli Krymu, którzy zebrali się pod gmachem parlamentu, by bronić krymskich parlamentarzystów przed spodziewaną interwencją oddziałów sił rządowych Ukrainy. Przyczyną ukraińskiej interwencji miała być podjęta przez krymski parlament inicjatywa zorganizowania referendum, które miało zdecydować o przyszłości republiki. Pomimo faktu, że żołnierze owego niezidentyfikowanego pododdziału nie potwierdzili swojej tożsamości i przynależności, po ich pojawieniu się pod siedzibą parlamentu nad gmachem zawisła flaga Federacji Rosyjskiej¹³⁵. Autor artykułu *Dzień sił operacji specjalnych*, („Wojennoje obozrenije”) jednoznacznie wskazuje, że za operację zablokowania strategicznych obiektów na terenie Krymu, w nocy z 26 na 27 lutego 2014 r., odpowiadali *specjaliści* SOS MOFR¹³⁶. Materiał filmowy *Uprzejmi ludzie stworzyli klip...* zawiera fragmenty nagrań z kamer przemysłowych dozoru wejście do gmachu parlamentu oraz z wnętrza budynku. Niezidentyfikowani napastnicy prowadzili działania w ubraniach cywilnych, uzbrojeni i wyposażeni w kamizelki kuloodporne, hełmy i oporządzenie taktyczne. Forsując wejście do budynku zastosowali granaty hukowo-błyskowe, jednak nie zarejestrowano przypadku użycia broni palnej. W stosunku do

¹³⁴ *День сил специальных операций в России*, РИА Новости..., *op. cit.*

¹³⁵ *Вежливые люди в Крыму*, 7.04.2014, <http://www.newscrima.ru/vezhlyvye-lyudi-v-krymu> [dostęp: 11.07.2017].

¹³⁶ *День Сил специальных операций*, „Военное обозрение” ..., *op. cit.*

personelu parlamentu, w tym strażników, zachowywali się poprawnie; należy odnotować, że ukraińscy strażnicy współpracowali z napastnikami¹³⁷.

28 lutego 2014 r. w pobliżu lotniska w mieście Symferopol, mieli zebrać się pro-ukraińscy demonstranci. Wkrótce pod terminalem lotniska pojawiły się nieoznaczone ciężarówki, z których wysiadła grupa niezidentyfikowanych żołnierzy. Żołnierze ci zabezpieczyli terminal pasażerski i wzięli pod kontrolę cały teren lotniska. Według rosyjskich publicystów operację przeprowadzono w taki sposób, że nie zaburzyło to codziennego toku pracy portu lotniczego¹³⁸.

Według autora artykułu *Dzień Sił Operacji Specjalnych w Rosji* („RIA Nowosti”), 16 marca 2014 r. specjaliści DSOS MOFR wzięli udział w zapewnieniu bezpiecznej i niezakłóconej realizacji referendum dotyczącego przyszłości Autonomicznej Republiki Krymu¹³⁹. Materiał filmowy *Uprzejmi ludzie stworzyli klip...* zamyka fragment pochodzący z telewizji www.1tv.ru, przedstawiający zatrzymanie aktywistów ukraińskiego „Prawego Sektora” w mieszkaniu na terenie Sewastopola. Z zapisu nie wynika, która jednostka realizowała zatrzymanie, jednak mając na uwadze, której formacji poświęcono cały materiał filmowy należy przyjąć, że byli to specjaliści SOS MOFR¹⁴⁰.

Za najbardziej spektakularne, skomplikowane i niebezpieczne operacje zrealizowane przez „uprzejmych ludzi” w czasie rosyjskiej aneksji Krymu uważa się przejęcie bazy wojskowej sił zbrojnych Ukrainy, funkcjonującej przy lotnisku Belbek, w sąsiedztwie miasta wydzielonego Sewastopol oraz koszar ukraińskiej piechoty morskiej w Teodozji¹⁴¹. Zdaniem autora artykułu *To czego nie wiemy... (Technowars)*, w operacji wzięli udział *specjaliści* obydwu Centrów Specjalnego Przeznaczenia Ministerstwa Obrony FR. Jak się okazało, żołnierze ukraińskiej brygady Wojsk Lotniczych stacjonujący w bazie nie byli uzbrojeni, jednak według strony rosyjskiej zachowywali się agresywnie. *Specjaliści* SOS MOFR zablokowali lotnisko, a następnie przeprowadzili szturm budynków bazy wojskowej¹⁴². Betonowe ogrodzenie bazy sforsowano przy pomocy kołowego transportera opancerzonego, (prawdopodobnie jest to BTR-82A); operacja została przeprowadzona w ciągu dnia, a napastnicy nie używali broni oraz środków przymusu bezpośredniego wobec żołnierzy ukraińskich¹⁴³. Po jednostkami SOS MOFR w operacji wzięły udział pododdziały SpecNazu GRU oraz piechoty morskiej Floty Czarnomorskiej. Szturm trwał około 8 godzin, a w jego trakcie żaden żołnierz SZFR nie ucierpiał¹⁴⁴. Po zakończeniu operacji w środkach masowego przekazu ukazały się pochodzące z bazy Belbek zdjęcia żołnierzy, których wygląd, zachowanie, umundurowanie i wyposażenie (poza rosyjskim uzbrojeniem) nie odbiegały

¹³⁷ Na podstawie zapisu materiału filmowego *Вежливые люди сняли клип о выполнении задач в Крыму...*, *op. cit.*

¹³⁸ *Вежливые люди в Крыму*, 07.04.2014, <http://www.newscrimera.ru/vezhliwy-lyudi-v-krymu/> [dostęp: 11.07.2017].

¹³⁹ *День сил специальных операций в России*, РИА Новости..., *op. cit.*

¹⁴⁰ *Вежливые люди сняли клип о выполнении задач в Крыму...*, *op. cit.*

¹⁴¹ *То, что мы не знаем о «вежливых людях»...*, *op. cit.*

¹⁴² *Ibidem.*

¹⁴³ Na podstawie zapisu materiału filmowego *„Вежливые люди сняли клип о выполнении задач в Крыму...”*, *op. cit.*

¹⁴⁴ *27 февраля – День Сил специальных операций РФ (День вежливых людей)...*, *op. cit.*

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

od standardów przyjętych dla jednostek specjalnych NATO; żołnierze ci zostali zidentyfikowani jako *specjaliści* SOS MOFR¹⁴⁵.

24 marca 2014 r. siły rosyjskie zajęły bazę piechoty morskiej Marynarki Wojennej Ukrainy w Teodozji. Zdaniem autora artykułu *To czego nie wiemy... (Technowars)* żołnierze ukraińskiej piechoty morskiej byli uzbrojeni, zabarykadowali się w bazie i ogłosili, że stawiają opór. *Specjaliści* SOS MOFR przeprowadzili szturm z wykorzystaniem granatów dymnych oraz hukowo-błyskowych; w jego wyniku ukraińscy żołnierze się poddali¹⁴⁶. Potwierdzają to zapisy materiału filmowego *Uprzejmi ludzie stworzyli klip...*, w którym przedstawiono szturm koszar, w którego trakcie wykorzystane zostały kołowe transportery opancerzone (prawdopodobnie BTR-82A) oraz śmigłowce transportowe (prawdopodobnie Mi-8AMTSz); w zapisie nie zarejestrowano użycia przez napastników broni palnej. Zachowanie napastników w stosunku do żołnierzy ukraińskiej piechoty morskiej było dość brutalne: przeszukując Ukraińców napastnicy kopali ich, krępując ręce sznurem itp.¹⁴⁷ Prawdopodobnie przyczyną takiego zachowania był fakt, że w przeciwieństwie do personelu naziemnego ukraińskich Wojsk Lotniczych, oficerów sztabu Marynarki Wojennej lub strażników parlamentu, żołnierze ukraińskiej piechoty morskiej, elitarniej formacji przeznaczonej do bezpośredniej walki, zostali ocenieni jako stanowiący realne zagrożenie dla realizujących szturm napastników. Szturm rozpoczął się o 4:00, a o godzinie 8:00 bazę opuścili zatrzymani przez Rosjan żołnierze ukraińscy. Według portalu TVN24 żołnierze ukraińscy próbowali wynegocjować opuszczenie koszar i wyjazd z Krymu z pełnym wyposażeniem i uzbrojeniem, na co nie zgodzili się oblegający bazę „uprzejmi ludzie”. W obliczu fiaska negocjacji rozpoczął się szturm, w trakcie którego po stronie agresora wykorzystane zostały transportery opancerzone, śmigłowce transportowe i szturmowe. Po czterech godzinach atak zakończył się wzięciem do niewoli 60–80 ukraińskich żołnierzy¹⁴⁸.

17 kwietnia 2014 r. w programie telewizyjnym „Linia prosta”, transmitowanym w kilku kanałach telewizji rosyjskiej (m.in. „Rassija 1” i „Rassija 24”), Władimir Putin powiedział: „Dlatego za siłami samoobrony Krymu, oczywiście, stali nasi żołnierze. Działali oni bardzo poprawnie, ale, jak powiedziałem, stanowczo i profesjonalnie”¹⁴⁹. 26 lutego 2015 roku Putin podpisał dekret numer 103 *O ustanowieniu dnia Sił Operacji Specjalnych*¹⁵⁰, obchodzony odtąd corocznie 27 lutego, nawiązując do daty rozpoczęcia operacji aneksji Krymu przez siły rosyjskie. Było to jednoznaczne wskazanie formacji SZFR, której żołnierze ukryli się pod maską „życzliwych ludzi”.

¹⁴⁵ И. Крамник „Иностранцы...”, *op. cit.*

¹⁴⁶ То, что мы не знаем о «вежливых людях»..., *op. cit.*

¹⁴⁷ Вежливые люди сняли клип о выполнении задач в Крыму..., *op. cit.*

¹⁴⁸ Rosjanie zajęli ukraińską bazę piechoty morskiej. Żołnierzom grożą sprawami karnymi, 24.03.2014, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/rosjanie-zajeli-ukrainska-baze-piechoty-morskiej-zolnierzom-groza-sprawami-karnymi,410824.html> [dostęp: 11.07.2017].

¹⁴⁹ Прямая линия с Владимиром Путиным, 17.04.2014, <http://kremlin.ru/events/president/news/20796>.

¹⁵⁰ Указ Президента Российской Федерации от 26.02.2015 № 103 „Об установлении Дня Сил специальных операций”, 26.02.2015 г., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201502260061>.

Działania SOS MOFR w czasie rosyjskiej operacji aneksji Krymu, wiosną 2014 r., należy ocenić jako typowy przykład wykorzystania elitarniej jednostki Wojsk Specjalnych do realizacji celów szczebla strategicznego. Skuteczne i bezkrwawe przejęcie kontroli nad obiektami infrastruktury krytycznej Autonomicznej Republiki Krymu przez prorosyjskie siły lokalne lub siły rosyjskie, w awangardzie których zwykle znajdowali się *specjaliści* SOS MOFR, było elementem starannie przygotowanego planu, zrealizowanego przez służby specjalne Federacji Rosyjskiej.

Autor nie znalazł materiałów potwierdzających zaangażowanie jednostek podległych pod Dowództwo Sił Operacji Specjalnych MOFR w operacje na terenie wschodnich obszarów Ukrainy. Należy jednak założyć, że analogicznie do działań prowadzonych w czasie rosyjskiej aneksji Krymu, jednostki specjalnego przeznaczenia podległe pod DSOS MOFR realizują operacje w ramach wsparcia sił zbrojnych separatystycznych, tzw. Donieckiej i Ługańskiej Republik Ludowych.

Specjaliści SOS MOFR w Syrii

Trwająca od września 2015 r. interwencja rosyjskich sił zbrojnych w Syryjskiej Republice Arabskiej zaangażowała również żołnierzy rosyjskich jednostek przeznaczenia, w tym SOS MOFR. Jednak ze względu na fakt, iż rosyjska operacja w Syrii nadal trwa oraz uwzględniając skalę zaangażowania sił rosyjskich i dostępność materiałów dotyczących tej tematyki, działaniom *specjalistów* z Sienieża i Kubinki w Syrii autor poświęci odrębny artykuł.

Podsumowanie

Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej powstały, by pozwolić rosyjskim siłom zbrojnym stawić czoła wyzwaniom współczesnego pola walki. Realia wojen XXI wieku: konflikty asymetryczne, zagrożenie ze strony globalnych organizacji terrorystycznych, upadek dwubiegunowego świata wymagały przystosowania sił zbrojnych państw, które chciały zachować wpływy do nowych warunków w polityce zagranicznej. Rosyjskie siły zbrojne zareagowały na zmiany wielokierunkowo; odpowiedzią na część z wyzwań było utworzenie nowoczesnej formacji Wojsk Specjalnych, łączącej doświadczenia SpecNazu GRU i FSB z awangardową strukturą oraz sprawnym dowództwem. Formacją tą są Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej – samodzielny Rodzaj Wojsk, kierowany przez integralne dowództwo szczebla operacyjnego, podporządkowane bezpośrednio Ministerstwu Obrony Federacji Rosyjskiej.

Już kilka miesięcy po sformowaniu Siły Operacji Specjalnych MOFR przeszły z sukcesem chrzest bojowy, realizując z powodzeniem szereg chirurgicznych operacji w czasie rosyjskiej aneksji Krymu. Zdobyta w czasie rosyjskiej wiosny reputacja została następnie potwierdzona w czasie działań w Syrii, gdzie kontyngent rosyjskich sił zbrojnych pomyślnie wspierał politykę zagraniczną rosyjskiego rządu, skutecznie popierając siły reżymu Baszara Al-Asada w walce z terrorystami tzw. Państwa

„Uprzejmi ludzie” czy „zielone ludziki”? Siły Operacji Specjalnych Ministerstwa Obrony...

Islamskiego, ale również bojownikami antyrządowej opozycji. W awangardzie sił rosyjskich ponownie stanęli *specjaliści* SOS MOFR.

Należy przyjąć, że zgromadzone podczas operacji krymskiej oraz w czasie działań na wschodzie Ukrainy doświadczenia stały się podstawą do wypracowania potencjalnych wariantów działania Sił Operacji Specjalnych MOFR na wypadek zastosowania modelu „wojny hybrydowej” w innym kraju Europy. Sukcesy osiągnięte do chwili obecnej jednoznacznie wskazują, że *specjaliści* „Sienieża” i „Kubinki-2” stali się skutecznym narzędziem polityki zagranicznej rządu Federacji Rosyjskiej.

